

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Markéta Musilová

Systemy opravných prostředků

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 10. 05. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 120 975 znaků včetně mezer.

Markéta Musilová

V Praze dne 10. 05. 2021

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce, JUDr. Ditě Frintové, Ph.D., za vstřícný přístup, odborné vedení, cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu po celou dobu mého studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem a obecná charakteristika opravných systémů.....	3
2. Bližší charakteristika opravných systémů	5
2.1 Apelační systém	5
2.1.1 Apelační systém úplný	5
2.1.2 Apelační systém neúplný	6
2.3 Kasační systém.....	7
2.2 Revizní systém	7
3. Opravné prostředky a jejich charakteristika v českém civilním procesu.....	9
3.1 Řádné opravné prostředky.....	11
3.2 Mimořádné opravné prostředky	14
3.2.1 Žaloba na obnovu řízení.....	14
3.2.2 Žaloba pro zmatečnost	15
3.2.3 Dovolání	16
4. Účinek.....	20
5. Historie systémů opravných prostředků	22
6. Současná právní úprava opravných prostředků	31
6.1 Změna provedená zákonem č. 404/2012 Sb.....	31
6.2 Změna provedená zákonem č. 296/2017 Sb.....	35
6.3 Návrh na rekodifikaci – Civilní řád soudní.....	37
6.3.1 Řádné opravné prostředky.....	39
6.3.2 Mimořádné opravné prostředky	40
7. Právní úprava opravných prostředků na Slovensku	42
7.1 Civilný sporový poriadok – zákon č. 160/2015 Z.z.....	42

Závěr.....	46
Seznam použitých zkratk.....	48
Seznam použitých zdrojů.....	49
Seznam použité literatury	49
Seznam odborných článků	51
Seznam použitých internetových zdrojů	51
Seznam použitých právních předpisů.....	53
Seznam judikatury.....	55
Seznam ostatních zdrojů.....	55
Téma diplomové práce.....	57
Abstrakt.....	57
Klíčová slova	58
Theme of thesis	59
Abstract	59
Key words.....	60

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou opravných systémů, na nichž je postavena úprava opravných prostředků v občanském soudním řádu. Cílem mé práce je popsat jednotlivé aspekty apelačního, kasačního a revizního opravného systému na úpravě opravných prostředků.

Každý opravný systém obsahuje soubor pravidel. Není obvyklé, aby byly všechny opravné prostředky v daném právním řádu postaveny na jednom systému. Na systému apelačním je většinou založen opravný prostředek proti rozhodnutí soudu první instance a na systému kasačním či revizním opravný prostředek proti rozhodnutí druhé instance. Velice často dochází k tomu, že se prvky jednotlivých systémů objevují v kombinacích v rámci úpravy jednoho opravného prostředku.¹ Opravné prostředky naše právní úprava dělí na řádné a mimořádné. Česká právní úprava zná pouze jeden řádný opravný prostředek a tím je odvolání. Mimořádnými opravnými prostředky jsou dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení. Každý opravný prostředek se řídí odlišnými zásadami a pravidly jeho použití.

První kapitola diplomové práce se bude týkat obecné charakteristiky systémů opravných prostředků. Vymezím zde pojem systémy opravných prostředků a rozliším pojmy opravný prostředek a opravný systém.

Druhá kapitola bude věnována bližší charakteristice opravných systémů. Odliším zde jednotlivé systémy a pokusím se vystihnout jejich společné znaky a odlišnosti. Každý opravný systém se vyznačuje určitými znaky, které jsou pro něj typické, a na těchto systémech je vystavěna i úprava našich opravných prostředků. Nejprve pojednám o charakteristice apelačního opravného systému, který se dále rozděluje na apelační systém úplný a neúplný, pak o systému kasačním, a nakonec o systému revizním.

Třetí kapitola bude zaměřena na opravné prostředky a jejich charakteristiku v českém civilním procesu. Vysvětlím pojem opravného řízení, opravného prostředku a popíšu znaky odlišující jednotlivé opravné prostředky v české právní úpravě. Nakonec pojednám o současné úpravě jednotlivých opravných prostředků.

¹ PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 375 s.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na jeden ze znaků odlišující jednotlivé opravné prostředky a to na účinek. Ve spojení s opravnými prostředky rozeznáváme účinek suspenzivní a devolutivní.

Opravné systémy se stejně jako opravné prostředky v historii vyvíjely, a tím docházelo ke změnám v opravných řízeních. Proto se pátá kapitola bude týkat historie opravných systémů.

V předposlední kapitole práce se budu zabývat současnou právní úpravou opravných prostředků. Tuto část práce vnímám jako stěžejní, jelikož zde bude pojednáno o aktuální platné úpravě a předcházejících důležitých novelizacích. Poslední bod této kapitoly budu věnovat návrhu nového občanského soudního řádu, kde se zaměřím na úpravu opravných prostředků.

Poslední kapitolu budu věnovat charakteristice opravných prostředků na Slovensku. Dlouho dobu jsme se Slovenskou republikou tvořili jeden stát, a měli tak i společnou právní úpravu. Po rozdělení na dva samostatné státy platil v obou státech zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který byl postupem času různě novelizován. Avšak před několika málo lety Slovenská republika přijala svůj vlastní zákon upravující civilní sporné řízení, proto jsem se rozhodla do této kapitoly zahrnout úpravu opravných prostředků v tomto zákoně.

1. Pojem a obecná charakteristika opravných systémů

V každém soudním rozhodování existuje možnost, že dojde k pochybení. A vzhledem k důvodům, jako je právní jistota, zajištění víry v právo a spravedlnost, a též z podstaty demokratického právního státu, je společensky žádoucí, aby soudní rozhodnutí podléhalo přezkumu.² Jde o soudní přezkum na základě opravných prostředků, které podléhají jednotlivým soudním instancím. Není ovšem pravidlem, že každá právní úprava civilního procesu musí obsahovat úpravu opravných prostředků. Je na každém státu, jak s tímto naloží. Právní úprava civilního procesu v ČR je konstruována jako dvojinstanční, a přestože jde o důležitou zásadu, není zásadou ústavněprávní. Právo na přezkum rozhodnutí v opravném řízení není tedy základním právem ve smyslu Listiny základních práv a svobod. Bohužel ani čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod³ nevyžaduje víceinstanční proces, tudíž právo na opravný prostředek nelze řadit pod právo na spravedlivý proces. Zákonodárci by tak nic nebránilo, aby danou zásadu opustil.⁴

Opravné prostředky však tvoří provázaný systém, který je nezbytný pro každý moderní proces a lze si jen těžko představit proces založený na jednoinstančním konečném autoritativním rozhodování.⁵ Je na zákonodárci, kolik opravných prostředků (počtu instancí) připustí. Naše civilní řízení bylo historicky trojinstanční, tj. dva řádné opravné prostředky, avšak od roku 1951 je řízení již dvojinstanční. Je pravděpodobné, že víceinstanční proces by vedl k paralyzování schopnosti soudu zafixovat právní vztahy v čase.⁶

V rámci opravného řízení rozlišujeme tzv. opravné systémy, kterými se podle A. Winterové rozumí obecnější vymezení principů ovládajících opravné řízení.⁷ Pro samotné rozlišení jednotlivých opravných systémů je důležité brát v potaz rozsah přezkumné činnosti. To znamená, zda může soud přezkoumávat právní i skutkovou stránku věci. Dále také brát v potaz

² JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.3. 2019*. Kniha IV, § 201-250 občanského soudního řádu : podle stavu k 1.3. 2019.3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, 18 s.

³ V ČR vyhlášena pod sdělením č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

⁴ ZUKAL, Marek. Opravné prostředky v novém civilním procesu de lege ferenda. *Právník*. 2018, č. 3, 251-260 s.

⁵ PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 375 s.

⁶ LAVICKÝ, Petr, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, HRDLIČKA, Miloslav, CHALUPA, Radim a PONDIKASOVÁ, Tereza. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická. Edice Scientia, 201 s.

⁷ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 515 s.

práva a povinnosti, jimiž budoucí účastníci opravného řízení disponují, to znamená, zda např. účastník může v opravném řízení přinášet nové důkazy, skutečnosti atd. Předposledním znakem je to, jakým způsobem může opravný soud rozhodnout. Poslední znak pro odlišení lze spatřit v účincích podání opravného prostředku.

V právní teorii rozlišujeme systém apelační, kasační a revizní. Historie opravných systémů sahá až do dob Velké francouzské revoluce v 18. století, nicméně samotný pojem apelace, kasace a revize je datován do dob dřívějších. Vývoj obsahu těchto pojmů totiž nebyl stejný a postupem času se začaly tvořit rozdíly. I přes tyto rozdíly lze v dnešní době spatřovat společné znaky a principy bez vazby na konkrétní právní řád.

2. Bližší charakteristika opravných systémů

2.1 Apelační systém

Apelační neboli odvolací systém⁸ se vyznačuje tím, že napadené rozhodnutí může odvolací soud přezkoumat po stránce právní i po stránce skutkové. Možnosti odvolacího soudu v rámci toho, co bude přezkoumáváno, jsou velice široké a soud může v případě potřeby provádět vlastní dokazování. V řízení není vázán zjištěními soudu prvního stupně.

Pokud soud dojde k závěru, že napadené rozhodnutí není správné, ať už pro vady skutkové nebo právní, může ho zrušit a vrátit soudu první instance k novému projednání. Má i možnost napadené rozhodnutí sám změnit, lze-li po doplnění nebo zopakování dokazování ve věci rozhodnout. Pokud je napadené rozhodnutí správné, potvrdí ho.⁹ Apelační systém lze dále dělit na apelační systém úplný a neúplný. Rozlišení závisí na tom, zda odvolací soud může v řízení přihlížet k novým důkazům a skutečnostem. Na apelačním opravném systému je v současnosti založena právní úprava odvolání.

2.1.1 Apelační systém úplný

Apelační systém úplný umožňuje účastníkům v odvolacím řízení uplatnit nové důkazy a skutečnosti tzv. nova nebo novoty (takové důkazy nebo skutečnosti, které nebyly uvedeny v řízení na prvním stupni). V praxi často dochází k tomu, že účastníci změni podklady, na kterých bylo založeno rozhodnutí soudu prvoinstančního, a může tak docházet i ke změně skutkového základu rozhodnutí. Účastníci rovněž často zatajují některé důkazy před soudem prvního stupně s vidinou předložení těchto důkazů až v řízení odvolacím. Tím dochází velice často k průtahům v řízení, které je spojeno se zvýšením nákladů na řízení a odvolací soud řeší věc, která mohla být vyřešena již u soudu prvního stupně. Na systému úplné apelace bylo do 31. 12. 2000 založeno odvolací řízení. Od 1. 1. 2001 jsou na tomto principu založena pouze nesporná řízení s výjimkou řízení o neplatnost manželství a rozvod manželství, která jsou založena na systému apelace neúplné.

⁸ Z latinského *appellatio* – odvolání.

PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 377 s.

⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice, 338 s.

2.1.2 Apelační systém neúplný

Oproti apelačnímu systému úplnému je systém neúplný značně omezený co do rozsahu přezkumné činnosti soudu. Účastníci či jiné legitimované osoby nejsou oprávněni v opravném řízení navrhnout nové důkazy nebo uvádět nové skutečnosti, které nebyly uplatněny v dosavadním řízení, to však neplatí absolutně. V teorii tzv. *zákaz nova* neboli *novot* znamená pro účastníky řízení mnohem větší nároky na přípravu na stání před soudem prvního stupně. Účastníci jsou nuceni uvést v řízení u soudu prvního stupně všechny důkazy a skutečnosti, které považují za důležité pro prokázání svého práva ve věci. Pokud by s uplatněním čekali až na řízení u druhého stupně, riskují, že prohrají, jelikož jim nebude umožněno tyto důkazy a skutečnosti uplatnit. „*Neúplná apelace je logickým promítnutím prvků koncentrace řízení, které jsou nyní uplatněny v řízení před soudem 1. instance.*“¹⁰ Účastník má zákonem uloženou povinnost uvést před soudem prvního stupně všechny pro věc právně významné skutečnosti a označit všechny důkazy způsobilé k jejich prokázání.¹¹

Podstatu neúplné apelace charakterizoval Nejvyšší soud, když ve svém rozsudku uvedl, že: „*Východiskem pro užití neúplné apelace je zásada, že soud prvního stupně je instancí, u které mají být provedeny všechny účastníky navržené důkazy potřebné k prokázání právně významných skutkových tvrzení. K tomu zákon ukládá účastníku povinnost tvrdit před soudem prvního stupně všechny pro věc v té době existující právně významné skutečnosti a označit všechny v té době dostupné důkazy způsobilé k jejich prokázání. O této povinnosti musí být účastník poučen v průběhu celého řízení (srov. § 5, 101 a 118a OSŘ¹²), zejména pak podle § 119a OSŘ před rozhodnutím o věci samé.*“¹³

Na systému neúplné apelace je v současné době postavena právní úprava odvolání jako řádného opravného prostředku.

¹⁰ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 516 s.

¹¹ Důkazy a skutečnosti v té době existující. Viz srovnání § 118b OSŘ, viz také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2763/2013.

¹² Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "OSŘ")

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2763/2013

ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris, 409 s.

2.3 Kasační systém

Kasační systém bývá nazýván také systémem zrušovacím. Název pochází z latinského slova *cassatio*¹⁴ a v porovnání se systémem apelačním je rozsah přezkumné činnosti značně omezený. Kasační soud může přezkoumat napadené rozhodnutí pouze po stránce právní. Je oprávněn zkoumat pouze to, zda v řízení u nižšího stupně nedošlo k porušení hmotného nebo procesního práva. Skutkový stav zůstává nedotčen a soud je vázán skutkovým zjištěním soudu nižšího stupně. Z toho plyne stejně jako v systému revizním, že účastníci nejsou oprávněni během řízení předkládat nové důkazy a uvádět nové skutečnosti.

Napadené rozhodnutí může soud potvrdit nebo zrušit. V případě, že došlo k porušení hmotného nebo procesního práva, nelze rozhodnutí změnit. Soud je omezován rozsahem přezkumné činnosti, nelze tak posoudit věc komplexně, tzn. po stránce právní i skutkové. Soud věc poté vrátí soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Soud prvního stupně je však vázán právním názorem kasačního soudu. Kasační prostředek bývá až druhým opravným prostředkem a je vnímám spíše jako mimořádný opravný prostředek, který směřuje proti pravomocnému rozhodnutí. V české právní úpravě je na kasačním systému založen mimořádný opravný prostředek – žaloba pro zmatečnost.¹⁵

2.2 Revizní systém

Dnešní revizní systém se podobá systému kasačnímu, ale nese znaky jak systému kasačního, tak systému apelačního. Revizní soud stejně jako kasační soud může přezkoumat napadené rozhodnutí jen po stránce právní – z hlediska hmotněprávních i procesněprávních vad. Nelze zkoumat rozhodnutí po stránce skutkové. Revizní soud může ve věci rozhodnout tak, že napadené rozhodnutí zruší a vrátí odvolacímu soudu, jehož rozhodnutí přezkoumával, nebo rozhodnutí odvolacího soudu potvrdí. Změnit rozhodnutí může jen tehdy, pokud soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav, ale z právního hlediska ho nesprávně posoudil. V tomto případě revizní soud vychází ze skutkového stavu zjištěného soudem nižšího stupně a nemůže provádět vlastní dokazování. Tím odpadá možnost účastníků uvádět nové skutečnosti a důkazy, podobně jako v systému kasačním. Možnost samostatně rozhodnout ve věci je naopak znakem

¹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 378 s.

¹⁵ Názory jsou různé, např. WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 516 s. pod kasačním systémem řadí dovolání.

apelačního systému. Pokud dojde k nesprávnému skutkovému zjištění soudu nižšího stupně, revizní soud rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání a rozhodnutí. Ačkoli soud nemůže rozhodnutí přezkoumávat po skutkové stránce, musí se zabývat tím, zda soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav po formální stránce.

Jelikož revizní systém odpovídá dřívějšímu trojinstančnímu řízení, bývá také označován jako systém dovolací. Dovolání bylo dříve druhým opravným prostředkem. V českém právním řádu je na revizním systému založena právní úprava dovolání jako mimořádného opravného prostředku od 1. 1. 2013.¹⁶

¹⁶ Např. WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 517 s. uvádí, že revizní systém se v současnosti u nás nevyskytuje.

3. Opravné prostředky a jejich charakteristika v českém civilním procesu

Jak jsem již výše uvedla, v každém soudním rozhodování existuje možnost, že i přes všechny garance spravedlivého procesu dojde k pochybení. Příčinou tohoto pochybení může být omyl, nesprávný úsudek, pochybení, povrchnost či nevěle.¹⁷ Důležité je, zda tato pochybení mají vliv na konečné rozhodnutí. Pokud ano, pak je namístě náprava takového rozhodnutí, která probíhá v rámci opravného řízení. Nápravou se rozumí takové postupy, jejichž prostřednictvím je možné dosáhnout napravení vad rozhodnutí nebo řízení mu předcházejícího. Nápravu je nutné odlišovat od opravy rozhodnutí. Tím je myšlena oprava vad administrativních či formálních. Pod samotným pojmem nápravy lze chápat nápravu vad obsahových, procesních, nesprávného právního posouzení či nesprávného skutkového posouzení. Náprava je uskutečňována prostřednictvím opravných prostředků.¹⁸ Ve sporném řízení se často stává, že dané rozhodnutí žádnou z výše vyjmenovaných vad netrpí, a přesto se může fyzická nebo právnická osoba, která je účastníkem řízení, cítit dotčena na svých právech, protože dané rozhodnutí nedopadlo pro ni příznivě. Pro sporné řízení je typické, že účastníci mají protichůdné názory a hájí své zájmy v příslušné věci, proto se každý domáhá o vydání odlišného rozhodnutí. V průběhu řízení uvádí takové skutečnosti a důkazy, které jsou, podle jeho mínění, pro něj nejlepší. Soudce zjišťuje skutkový stav na základě zásady projednací. Na konci řízení dochází k vítězství jedné strany, které znamená prohru strany druhé. Nespokojenost účastníka je posilována výlučnou pravomocí soudní pravomoci, soudní příslušnosti a existencí zákonného soudce, kdy si účastník nemůže zvolit, komu svěří rozhodování o svém právu.¹⁹

Pro pojem opravného prostředku neexistuje přesná definice, lze ho však definovat podle jeho účelu jako „procesní úkon účastníků civilního procesu a jiných legitimovaných subjektů umožňující požadovat přezkum vadných a nesprávných rozhodnutí soudu za účelem jejich změny nebo zrušení“.²⁰ Opravné prostředky dělíme na řádné a mimořádné. Řádným opravným prostředkem lze napadnout rozhodnutí, které ještě nenabylo právní moci. Naopak mimořádným

¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 374 s.

¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris, 391 s.

¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, 375 s.

²⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice, 335 s.

opravným prostředkem lze napadnout rozhodnutí, které právní moci již nabylo. Dalo by se říct, že toto rozlišení je nejvýraznější, ale je na místě upozornit i na další odlišnosti mezi opravnými prostředky.

Teorie je nazývá jako tzv. meze objektivní přípustnosti opravného prostředku.²¹ Tyto podmínky (meze) stanovují, proti kterým rozsudkům a usnesením je daný prostředek přípustný či není. Jde tedy o to, zda opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí a usnesení soudu prvního stupně, nebo proti rozsudku a usnesení odvolacího soudu. Řádným opravným prostředkem lze napadnout rozsudky a usnesení soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje. Pro mimořádné opravné prostředky platí podmínky přísnější, jelikož zde dochází k průlomům právní jistoty nastolené pravomocným rozhodnutím. Tím se dostáváme k další podmínce objektivní přípustnosti, a tou je omezení, proti kterým rozsudkům a usnesením nelze daný opravný prostředek podat. Na jedné straně se jedná např. o odvolání, které nelze podat proti některým rozsudkům a některým usnesením, a na straně druhé jde o nepřípustnost odvolání proti jiné části rozhodnutí než proti výroku.²² Konkrétně lze zmínit nepřípustnost odvolání proti rozsudkům o plnění do částky 10 000 Kč na jistinu. Další podmínkou je splnění specifických předpokladů přípustnosti. V praxi jde o případy, kdy dojde ke konkurenci mezi jednotlivými opravnými prostředky. Přípustnost opravného prostředku je také podmíněna normami, které upravují formu, obsah a lhůtu pro podání. Obecně se vyžaduje písemná forma u opravných prostředků adresovaných soudu. Písemná forma není potřeba v případech, kdy soud zahájil řízení bez návrhu.²³ Opravný prostředek lze podat i ústně do protokolu. Lhůta pro podání se liší u každého opravného prostředku.

Mimo meze objektivní přípustnosti opravného prostředku rozeznáváme jednotlivé prostředky podle důvodů, pro které je lze podat. Opravný prostředek není přípustný pro důvody, o kterých soud rozhodl, a pokud samotný výrok je podle účastníka správný. Z logiky věci vyplývá, že pokud účastník usoudí, že výrok v rozhodnutí je správný, není již nutné se proti němu bránit. Zákon omezuje přezkum důvodů tak, že instančně nadřízenému soudu zcela nebo zčásti zakáže přihlížet ke skutkovým okolnostem, které nastaly nebo z pohledu soudu nastaly až po vyhlášení

²¹ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), 2 s.

²² WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 505 s.

²³ Takovým řízením může být např. řízení opatrovnictví člověka, o svéprávnosti nebo jde-li o řízení o povolení uzavřít sňatek, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, o osvojení.
SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), 5 s.

napadeného rozhodnutí.²⁴ Rozlišovat opravné prostředky v rámci podaných důvodů lze i tak, zda účastník podal opravný prostředek z důvodů přípustných či nepřípustných. Poslední odlišností jsou tzv. meze subjektivní přípustnosti opravného prostředku, které určují, kdo může podat opravný prostředek.

3.1 Řádné opravné prostředky

Mezi řádné opravné prostředky řadíme odvolání, které je jediným řádným opravným prostředkem v naší právní úpravě. Právní úprava vychází obecně z principu univerzality.²⁵ Znamená to, že odvoláním lze napadnout všechna rozhodnutí soudu prvního stupně ve formě rozsudku i usnesení, pokud to zákon nevyklučuje. Odvolací řízení je postaveno na apelačním systému. V řízením nalézacím platí apelace neúplná. Jde-li o řízení nesporné dle ZŘS²⁶ nebo o odvolání proti usnesení nikoliv ve věci samé, uplatní se zásada úplné apelace.

Odvolání je upraveno v hlavě první části čtvrté v § 201 až § 206 OSŘ. Přiměřeně lze použít ustanovení části první až třetí OSŘ. Pro řízení dle ZŘS se použije ustanovení v § 28 ZŘS.

Aby mohlo dojít k podání odvolání, musí odvolatel splnit podmínky, které jsou k podání vázané. Již výše jsem psala o objektivních a subjektivních podmínkách přípustnosti. Objektivní podmínky jsou vázané na napadené rozhodnutí a jsou to: existence nepravomocného rozhodnutí, přípustnost odvolání a dodržení zákonem stanovené lhůty. Odvoláním lze napadnout jen takové rozhodnutí, které v okamžiku podání odvolání není v právní moci. Obecně je možné odvoláním napadnout všechny rozhodnutí soudu prvního stupně ve formě rozsudku i usnesení, avšak existuje několik výjimek, proti nimž není odvolání přípustné, nebo je omezené. U rozsudků není přípustné v tzv. bagatelních věcech, kdy je předmětem řízení peněžité plnění nepřesahující částku 10 000,- Kč. K příslušenství pohledávky není přihlíženo. Proti rozsudkům pro uznání a pro zmeškání je možnost podat odvolání omezena. Odvolacími důvody mohou být pouze důvody zmatečnosti a skutečnosti nebo důkazy, kterými má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání.²⁷ Odvolání proti usnesení přípustné je, ale existují výjimky, kdy odvolání přípustné není.

²⁴ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), 6-7 s.

²⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULEÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris, 395 s.

²⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále je "ZŘS")

²⁷ § 205b OSŘ

Jejich výčet je upraven v § 202 odst. 1 OSŘ.²⁸ Kromě tohoto výčtu existují i další případy, kdy odvolání není přípustné.²⁹ Třetí podmínkou je dodržení zákonem stanovené lhůty k podání odvolání. Tato doba činí 15 dnů a začíná běžet od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí odvolateli. Subjektivní podmínkou přípustnosti je podání odvolání oprávněnou osobou, kterou je především účastník řízení, případně vedlejší účastník jen pod podmínkou, že do řízení vstoupí nejpozději do 15 dnů od doručení rozhodnutí účastníku, kterého podporuje. S pojmem účastník řízení je taktéž spjata judikatura, která stanovuje, že podat odvolání může jen ten účastník, kterému vznikla rozhodnutím újma.³⁰ Zvláštním procesním subjektem s právem podat odvolání je pak státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Samotné odvolání musí také dodržet formální náležitosti. Dělí se na obecné dle § 42 odst. 4 a na zvláštní dle § 205 odst. 1 OSŘ. Odvolání musí obsahovat: označení rozhodnutí, proti kterému směřuje, a rozsah, v jakém se napadá, důvod, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost rozhodnutí, a nakonec odvolací návrh, tzn. co odvolatel navrhuje neboli čeho se domáhá.

Každé odvolání proti meritornímu rozhodnutí musí být odůvodněno alespoň jedním z odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 OSŘ.³¹ Ty lze dělit do několika skupin. Do první skupiny patří důvody vztahující se k procesním podmínkám, resp. vady řízení (např. rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně). Do druhé skupiny lze zařadit vady ve skutkových zjištěních, kdy soud např. neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností. Třetí skupinu tvoří pochybení soudu při právním posouzení věci. Čtvrtou skupinu tvoří nové zjištění skutkového stavu.

S podáním odvolání spojuje právo také důsledek v podobě účinku, který nastává. U odvolání nastává suspenzivní i devolutivní účinek. V důsledku suspenzivního účinku dochází k tomu, že je odložena právní moc celého napadeného rozhodnutí. V určitých případech hovoříme o oddělené právní moci, která znamená, že výrok v rozhodnutí je rozdělen na část, která odvoláním napadená není a jejíž právní moc se nemění, a na druhou část, která je odvoláním napadena. § 206 odst. 2, 3 OSŘ vyjmenovává případy oddělené právní moci.³²

²⁸ Nejedná se o taxativní výčet, další případy nepřípustnosti odvolání lze najít v jiných ustanoveních týkajících se příslušného usnesení. Především se jedná o usnesení, kterým byl schválen soudní smír nebo o usnesení upravující procesní otázky.

²⁹ Např. § 129 ZŘS

³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULEÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris, 400 s., srovnání Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2000, sp. zn. 2 Cdon 1648/97

³¹ Jde o taxativní výčet.

³² WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 534 s.

Řízení o odvolání probíhá nejprve před soudem prvního stupně. Jde o tzv. přípravnou fázi na řízení před odvolacím soudem. Cílem je připravit věc tak, aby pokud možno odvolací soud mohl co nejdříve rozhodnout. Soud tedy přezkoumává, zda je odvolání přípustné a zda bylo podáno oprávněnou osobou. Pokud bylo podáno včas a nevykazuje žádné nedostatky, soud odvolání doručí ostatním účastníkům a následně celý spis předá odvolacímu soudu.

Odvolací soud není vázán odvolacím návrhem, nýbrž je vázán rozsahem, v jakém se odvolatel přezkumu domáhal. Soud může provádět samostatné dokazování, není totiž vázán skutkovým stavem ani právním posouzením soudu prvního stupně. Smí přihlídnout k novým skutečnostem a důkazům, pokud byly uplatněny odvolatelem v odvolání za podmínek § 205a OSŘ. Mezi novoty lze řadit další skupiny nových důkazů a skutečností, jedná se o tzv. nova producta a tzv. nova reperta. Pojem nova producta neboli nově vzniklé zahrnuje skutečnosti, které nastaly až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, i důkazní prostředky sloužící k jejich prokázání. Znamená to tedy, že tyto skutečnosti v době rozhodování soudu prvního stupně neexistovaly, a rozhodnutí tak lze považovat za správné, ale v důsledku nově nastalých skutečností, pokud by opravný soud nova producta nezohlednil, jeho rozhodnutí by bylo nesprávné. Jak jsem již výše uvedla, systém neúplné apelace neplatí absolutně, existují výjimky ze zákazu novot – hlavně pro nova producta, a některé nové důkazy lze využít i v apelačním řízení. Pojem nova reperta neboli nově objevené zahrnuje skutečnosti, které existovaly již v době rozhodování soudu prvního stupně, ale strana je bez zavinění nepoužila, a důkazy, které mají sloužit k prokázání takových skutečností nebo sloužící k prokázání skutečností během řízení známých, avšak tyto důkazy v době vyhlášení rozhodnutí nebyly účastníkovi známy. Rozhodnutí soudu prvního stupně tak v době vyhlášení bylo neúplné nebo nesprávné.³³

Odvolací soud napadené rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdí, pokud dojde k závěru, že je věcně správné. Změna rozhodnutí je výsledkem uplatnění apelačního systému. Ke změně rozhodnutí přistoupí jen tehdy, pokud soud prvního stupně nerozhodl správně, přestože zjistil skutkový stav správně, nebo pokud je po doplnění či zopakování dokazování skutkový stav zjištěn tak, že lze ve věci rozhodnout. Rozhodnutí může také zrušit za podmínek dle § 219a OSŘ.

³³ Viz návrh věcného záměru civilního řádu soudního, dále odkazuje na: FASCHING, Hans. Lehrbuch des des österreichischen Zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis. 2. Auflage. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, 873 s., srovnání na <https://crs.justice.cz>

3.2 Mimořádné opravné prostředky

3.2.1 Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost jsou mimořádné opravné prostředky, které jsou upraveny v § 228 až § 235i OSŘ. Obě žaloby jsou založeny na širokém rozsahu průlomu do právní moci napadeného rozhodnutí.³⁴ Žalobou na obnovu řízení lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně a za určitých podmínek i usnesení o schválení smíru. Hlavním předpokladem pro podání je nemožnost dosáhnout nápravy vadného stavu jiným způsobem. Pokud by totiž bylo možné nápravy dosáhnout tak, že napadené rozhodnutí se zruší nebo změní, žaloba by byla nepřipustná. Nepřipustná je pouze proti určitým rozhodnutím dle ZRŠ, ve vykonávacích a exekučních řízeních a v insolvenčním řízení. Řízení o žalobě není přezkumem napadeného rozhodnutí, nýbrž otevřením již pravomocně skončeného řízení. Důvody pro podání jsou upraveny v § 228 OSŘ:

a) nové skutečnosti a důkazy nebo rozhodnutí, které žalobce bez své viny nemohl uvést v předchozím řízení (prvoinstanční nebo odvolací). K pojmu „bez své viny nemohl účastník použít“ se již dříve vyjadřoval Nejvyšší soud ve svém usnesení, kde došel k závěru, že pod tento právní pojem nelze řadit situaci, kdy účastnice v předchozím řízení nemohla použít důkazy z toho důvodu, že jí byla odňata možnost jednat před soudem. Takovou okolnost lze totiž podřadit pod důvody podání žaloby dle § 229 odst. 3 OSŘ, nikoliv pod důvody dle § 229 odst. 1 písm. a) OSŘ.³⁵ Nejvyšší soud již také posuzoval, zda lze žalobou napadnout rozhodnutí dovolacího soudu ve věci samé. Žalobou se nelze domáhat obnovy dovolacího řízení, a to z důvodu nedostatku funkční příslušnosti, která je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení. Nejvyšší soud proto řízení zastavil.³⁶

b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení (prvoinstančním nebo odvolacím).

Pro oba případy platí, že tak lze dosáhnout pro účastníka příznivějšího rozhodnutí ve věci. Příslušným soudem pro projednání žaloby a rozhodnutí o ní je soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni. Podáním žaloby nenastává suspenzivní ani devolutivní účinek.

³⁴ HAMUEÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana a ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2019, 296 s.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. 28Cdo 321/2003

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2011, sp.zn. 30 Cdo 57/2011

Soud však může nařídit odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, je-li zde pravděpodobnost, že žalobě bude vyhověno.

Řízení o žalobě probíhá ve dvou fázích. V první fázi řízení soud rozhoduje o návrhu na povolení obnovy. Tato fáze je nazývána iudicium rescindens. Pokud žaloba není odmítnuta pro nepřípustnost, nebo podána neoprávněnou osobou či opožděně, soud se zabývá její důvodností. Pokud je nedůvodná, zamítne ji. V opačném případě usnesením povolí obnovu řízení. Povolením obnovy řízení se ze zákona odkládá vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Poté začíná druhá fáze řízení (iudicium rescissorium). Jakmile usnesení o povolení obnovy nabude právní moci, začíná obnovené řízení. Soud v řízení přihlédne ke všemu, co vyšlo najevo v původním řízení nebo při projednávání žaloby. Usnesením návrh na změnu zamítne, pokud je věcně správné, nebo nově rozhodne. Napadené rozhodnutí soud nezruší, pouze ho nahradí novým rozhodnutím.

3.2.2 Žaloba pro zmatečnost

Mezi mimořádné opravné prostředky patří i žaloba pro zmatečnost. V naší právní úpravě je od 1. 1. 2001. Žaloba není typickým opravným prostředkem. Směřuje k odstranění rozhodnutí vydaného v řízení, které trpí vadami. Je postavena na kasačním principu, a pokud soud dojde k závěru, že je žaloba důvodná, zruší napadené rozhodnutí bez ohledu na věcnou správnost. Vadami v řízení mohly být nedostatečné procesní podmínky nebo jiné závažné vady. Žaloba je přípustná proti kterémukoliv pravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým se řízení končí. Nepřípustnost je spatřována hlavně v případech, kdy nelze podat ani žalobu na obnovu.³⁷ Rozhodnutí soudu lze napadnout žalobou pouze z určitých důvodů, které můžeme rozdělit do několika skupin. Všechny důvody jsou uvedeny v § 229 OSŘ, tento výčet je taxativní. První skupinu tvoří základní případy vad dle § 229 odst. 1 OSŘ, kdy je žaloba přípustná např. z důvodu, že bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů. Druhou skupinu tvoří vady dle § 229 odst. 2 OSŘ, které rozšiřují první skupinu např. o důvod, že v téže věci již dříve bylo zahájeno řízení. Předposlední skupinu dle § 229 odst. 3 OSŘ tvoří vady, k nimž dochází proto, že účastníkovi byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem, např. nebylo mu umožněno se účastnit jednání. Poslední skupinu tvoří vady dle § 229 odst. 4 OSŘ. Zákon zde připouští žalobu proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání,

³⁷ Např. statusové záležitosti, náklady řízení či důvody rozhodnutí.

nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno, nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost. S podáním žaloby není spojován devolutivní ani suspenzivní účinek, ale stejně jako v případě žaloby na obnovu řízení může soud nařídít odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí o věci, je-li pravděpodobné, že bude žalobě vyhověno. Příslušným soudem k podání žaloby a následně k jejímu projednání a rozhodnutí o ní je soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni. Výjimečně je k jejímu projednání příslušný odvolací soud, pokud je žalobou napadeno jeho rozhodnutí.³⁸ Jestliže soud dojde k závěru, že existuje zmatečností důvod, vydá kasační rozhodnutí a dále postupuje podle povahy důvodu uplatněného v žalobě. V opačném případě žalobu usnesením zamítne.

3.2.3 Dovolání

Posledním mimořádným opravným prostředkem je dovolání. Je upraveno v § 236 až 243g OSŘ, zvláštní úpravu obsahuje § 30 ZŘS. Dovolání je postaveno na revizním systému, ale existují názory, které řadí dovolání pod kasační opravný systém. Například R. Zahradníková řadí dovolání pod revizní systém a uvádí, že „*dovolací soud může za určitých podmínek změnit rozhodnutí odvolacího soudu a případně i soudu prvního stupně.*“³⁹ Taktéž K. Svoboda a K. Trněná řadí dovolání pod revizní systém, když uvádí, že „*umožňuje nápravu vadného rozhodnutí, jestliže trpí především právními vadami. Nápravu rozhodnutí odvolacího soudu lze provést nejen zrušením dovoláním napadeného rozhodnutí.*“⁴⁰ Naopak A. Winterová řadí dovolání pod systém kasační s prvky revize. „*Výsledkem úspěšného dovolacího řízení bude pro účastníka dovolatele zrušení jím napadeného rozhodnutí nebo příp. i jeho změna.*“⁴¹ „*Rozhodnutí dovolacího soudu o zrušení rozhodnutí napadeného dovoláním je výsledkem přezkoumání postupu a rozhodnutí soudu odvolacího, resp. soudu prvního stupně, jehož výstupem je závěr o jejich pochybení, pro které nemůže napadené rozhodnutí dále obstát a musí být zrušeno.*“⁴² Možnost změnit napadené rozhodnutí není typickým způsobem rozhodování v kasačním systému. „*Zákon takovou možnost předpokládá tam, kde měnící rozhodnutí dovolacího soudu je efektivním nástrojem ochrany práv*

³⁸ Z důvodů dle § 229 odst. 3 a 4 OSŘ.

³⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice, 353 s.

⁴⁰ SVOBODA, Karel a TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní instituty, 2 s.

⁴¹ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 546 s.

⁴² Tamtéž s. 556.

účastníků řízení. ⁴³ Pro zařazení dovolání pod kasační systém jsou i další autoři, kteří argumentují, že i přestože jsou splněny formální náležitosti pro zařazení dovolání do systému kasačního, revize je z historického hlediska vhodná pro řádné opravné prostředky a kasace pro mimořádné opravné prostředky. Z tohoto důvodu trvají na tom, že dovolání lze řadit jen do systému kasačního, případně vystavět na systému kasačním s prvky revize.⁴⁴

Podle znění § 243d písm. b) OSŘ, které říká, že dovolací soud může napadené rozhodnutí soudu odvolacího sám svým rozhodnutím změnit, se přikláním k názoru, že dovolání spadá pod systém revizní. Před novelou č. 404/2012 Sb. tuto možnost dovolací soud neměl, proto dovolání spadalo bezrozporně pod systém kasační. K tomuto názoru se přikláním též z důvodu, že systém revizní nese známky systému apelačního, kdy soud může napadené rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo změnit. Pro hovoří i charakteristika revizního systému, která umožňuje opravnému soudu měnit napadená rozhodnutí.

Dovolání má v systému opravných prostředků významnou roli. Podle A. Winterové⁴⁵ dovolání představuje „*možný průlom do právní moci, průlom jistoty v právních poměrech, kterou pravomocné rozhodnutí nastolilo. Vzhledem k těmto závažným důsledkům je dovolání připuštěno v těch případech, kde převažuje zájem na přezkoumání rozhodnutí nad stabilitou právních vztahů nastolenou napadeným rozhodnutím, a to pro závažné pochybnosti o jeho správnosti.*“ Příslušným soudem k rozhodování o dovolání je pouze Nejvyšší soud a jeho prostřednictvím dochází ke sjednocování judikatury. To je také jedna z jeho nejdůležitějších funkcí.

Přípustnost dovolání je vázána na splnění několika objektivních a subjektivních podmínek. V rámci objektivních podmínek jde o splnění podmínky způsobilého předmětu dovolání. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, kterým může být krajský nebo vrchní soud podle toho, který soud rozhodoval v prvním stupni. Nepřípustnost dovolání proti určitým rozhodnutím je taxativně vypočtena v § 238 odst. 1 OSŘ.⁴⁶ Subjektivní podmínkou je, že dovolání může podat pouze účastník, kterému napadené rozhodnutí přivodilo újmu na jeho právním postavení. Jak dovodil Nejvyšší soud ve svém usnesení, podat dovolání nemůže kterýkoliv účastník dovolacího řízení, ale pouze účastník, kterému rozhodnutím dovolacího soudu nebylo plně vyhověno, nebo pokud mu rozhodnutí způsobilo jinou újmu na jeho právech.

⁴³ Tamtéž s. 556.

⁴⁴ ZUKAL, Marek. Dovolací řízení: kasace, nebo revize?. *Právní rozhledy*. 2018, č. 3, 103-106 s.

⁴⁵ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 545 s.

⁴⁶ Např. rozhodnutí v bagatelních věcech.

Případnou újmu lze posuzovat jen z procesního hlediska.⁴⁷ Oproti ostatním opravným prostředkům musí být dovolatel povinně zastoupen advokátem nebo notářem. Povinnost platí pro sepsání dovolání i pro celé dovolací řízení. Povinnost zastoupení není vyžadována vždy, existují výjimky, kdy není nutná.

Mnoho dovolání bývá Nejvyšším soudem odmítnuto pro nedostatečné vymezení předpokladu přípustnosti. Přestože dovolání sepisují jen advokáti, dovolání mohou trpět nedostatky. K náležitostem dovolání patří vymezení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, a nakonec vymezení dovolacího důvodu a dovolací návrh. Právě otázka, zda stačí v dovolání jasně vymežit dovolací důvod, již dlouhou dobu představuje rozpor mezi judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Dovolací důvod je obligatorní náležitostí dovolání, důvodem může být pouze nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem dle § 241a odst. 1 OSŘ. Podání dovolání má devolutivní účinek. Právní moc ani vykonatelnost nejsou podáním dovolání dotčeny.

Řízení začíná u soudu prvního stupně, kam je podáno dovolání. Soud v této fázi odstraňuje vady a připravuje následné dovolací řízení. Příslušným k řízení o dovolání je Nejvyšší soud. Dovolací řízení probíhá zásadně bez jednání, tudíž ani soud neprovádí dokazování. Existují výjimky, kdy se jednání koná kvůli dokazování, a to pouze pro prokázání dovolacích důvodů, nebo jestliže to soud považuje za vhodné. Rozsah přezkumné činnosti je dán dovolatelem, který vymežil rozsah v dovolání. Dovolací soud přihlíží jen k dovolacímu důvodu uplatněnému v dovolání. Rozhodnout o dovolání může také soud prvního stupně. Soud může dovolání odmítnout pro opožděnost, nebo řízení zastavit pro nezaplacení soudního poplatku. Pokud řízení dále pokračuje, rozhoduje již dovolací soud. Napadené rozhodnutí buď potvrdí a dovolání zamítne,⁴⁸ dojde-li k závěru, že napadené rozhodnutí je správné, nebo rozhodnutí zruší a vrátí věc k dalšímu projednání soudu prvního či druhého stupně. Napadené rozhodnutí může také sám změnit, jestliže odvolací soud rozhodl nesprávně.

Možnost bránit se proti rozhodnutí soudu prvního stupně opravnými prostředky není jen výsadou pro sporné řízení, opravné prostředky lze využít i proti rozhodnutí soudu v nesporném řízení. Zákon o zvláštních řízeních soudních (ZŘS),⁴⁹ obsahuje málo ustanovení upravujících opravné prostředky, a proto se v praxi využívá většinou obecná úprava ve čtvrté části OSŘ. V §

⁴⁷ Usnesení NS ze dne 18. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2400/2016

ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris, 453 s.

⁴⁸ Nebo v dalších případech jako např. když dovolatel vezme dovolání zpět.

⁴⁹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "ZŘS")

28 ZŘS je vyjádřen princip úplné apelace, který se použije pro nesporná řízení, tedy tam, kde lze řízení zahájit i bez návrhu. V těchto řízeních neplatí zákaz novot a odvolací soud není vázán mezemi uplatněnými v odvolání, tzn. že při přezkoumávání rozhodnutí může jít i nad požadavek odvolatele. Přípustnost odvolání nemá v ZŘS žádnou obecnou úpravu, vychází se proto z úpravy v OSŘ.⁵⁰ Některá ustanovení v ZŘS však obsahují zvláštní úpravu použití odvolání, tato ustanovení mají přednost před úpravou v OSŘ.⁵¹ V rámci mimořádných opravných prostředků soud není vázán mezemi žaloby na obnovu řízení, žaloby pro zmatečnost, ani mezemi dovolacích návrhů. Přípustnost vychází, stejně jako u odvolání, z úpravy konkrétních mimořádných opravných prostředků v OSŘ. Zvláštní úprava v ZŘS má vždy přednost. Přípustnost dovolání je také omezena ustanovením § 30 odst. 1 ZŘS. Dovolání není přípustné proti rozhodnutím ve věcech podle hlavy páté, části druhé ZŘS, tj. ve věcech rodinněprávních. Patří sem věci manželské a partnerské, věci ochrany proti domácímu násilí, věci osvojení, s výjimkou rozsudku o nezrušitelném osvojení, a věci péče soudu o nezletilé, s výjimkou rozsudků o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství.⁵²

⁵⁰ Jde o objektivní přípustnost upravenou v § 201 a 202 OSŘ a v případě subjektivní přípustnosti o § 201 a 203 OSŘ.

⁵¹ Např. § 129 ZŘS upravuje případy nepřípustnosti odvolání v řízení o pozůstalosti.

⁵² WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 365-366 s.

4. Účinek

V této kapitole bych se ráda krátce zaměřila na znak odlišující jednotlivé opravné prostředky, a to na účinek podání opravného prostředku. Podáním opravného prostředku dochází k uplatnění procesních norem upravujících, který soud bude o podání rozhodovat a jakým způsobem s napadeným rozhodnutím a se souvisejícími rozhodnutími naloží. Pro soud přezkoumávající napadené rozhodnutí to znamená určit míru rozsahu přezkumu věcné správnosti opravným prostředkem nenapadených výroků či zda lze přezkoumávat nad rámec námitek účastníka věcnou správnost napadeného rozhodnutí a korektnost procedury, která vedla k jeho vydání.⁵³ Ve spojení s opravnými prostředky rozeznáváme účinek suspenzivní a devolutivní.

Suspenzivním neboli odkládacím účinkem dochází k odložení právní moci a většinou i vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. K odložení vykonatelnosti dochází, jestliže je rozhodnutí vykonatelné až po právní moci (nebo s právní moci). Toto pravidlo neplatí pro všechny rozsudky. Výjimku tvoří rozsudky předběžné vykonatelné, kde vykonatelnost nastává bez ohledu na právní moc uplynutím lhůty k plnění. Lhůta k plnění začíná běžet od doručení rozsudku. Další výjimkou jsou rozsudky ukládající vyklizení obydlí až po zajištění náhradního bydlení, kdy lhůta k vyklizení začíná běžet až ode dne zajištění náhradního bydlení. U usnesení nastává vykonatelnost bez ohledu na právní moc. Výjimkou jsou pouze případy, kdy zákon nebo soud stanoví, že usnesení je vykonatelné až po právní moci.⁵⁴

Suspenzivní účinek je typický pro právní úpravu odvolání za podmínky, že je odvolání podáno řádně a včas (§ 206 odst. 1 OSŘ).⁵⁵ Účinek nastává k celému napadenému rozhodnutí a trvá do doby, než odvolací soud rozhodne. V určitých případech může dojít k tzv. oddělené právní moci, kdy právní moc nastává jen k části výroku, který není napaden odvoláním, u zbývajících částí výroku právní moc nenastává, protože je napadena odvoláním. Takové případy jsou taxativně vyjmenovány v § 206 odst. 2 a 3. Zvláštním případem je tzv. štěpení práva (nároku). Jde o případ, kdy je rozhodnuto o dělitelném plnění. Původně jednotné právo se rozštěpí v důsledku využití dispozičního práva účastníka na dvě práva se samostatným skutkovým základem.⁵⁶ Rozeznáváme

⁵³ SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), 13 s.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 534 s.

⁵⁵ § 206 odst. 1 OSŘ zní „Podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.“

⁵⁶ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře, 1694 s.

také meze suspenzivního účinku, které jsou upraveny v § 212 OSŘ. Meze určují rozsah, v jakém odvolací soud odvoláním napadené rozhodnutí přezkoumá.

Druhým účinkem je účinek devolutivní neboli odvalovací. Podáním opravného prostředku dochází k tomu, že o opravném prostředku nebude rozhodovat soud, který prve rozhodl, ale soud vyššího stupně. Kdyby totiž došlo k připuštění, aby o správnosti napadeného rozhodnutí rozhodoval soud, který takové rozhodnutí vydal, došlo by ke ztrátě smyslu a účelu opravného řízení. Tento účinek nastává jen u odvolání a u dovolání a je omezen dvojitým způsobem. Jednak dle § 208 OSŘ, kdy předseda soudu odmítne usnesením odvolání, které bylo podané opožděně, jednak kdy soud prvního stupně může dle § 9 zákona o soudních poplatcích⁵⁷ zastavit odvolací řízení pro nezaplacení soudního poplatku.

U odvolání existuje výjimka z devolutivního účinku, kterou představuje institut autoremedury. V praxi to znamená, že není potřeba činnosti odvolacího soudu, jelikož soud rozhodující v prvním stupni má v určitých případech možnost napravit vlastní rozhodnutí ve prospěch odvolatele. Dochází k zahájení odvolacího řízení, avšak soud prvního stupně může rozhodnout o odvolání bez toho, aby odvolání postupoval odvolacímu soudu. Soud je však pouze oprávněn odvolání v plném rozsahu vyhovět. K připuštění autoremedury dochází jen za předpokladu, že jsou splněny všechny podmínky v § 210a OSŘ, na které její uplatnění zákon váže.⁵⁸ Uplatnit autoremeduru je možné např. v případě odvolání proti usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek nebo proti usnesení, kterým bylo uloženo pořádkové opatření.

⁵⁷ Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 536 s.

5. Historie systémů opravných prostředků

Vývoj systémů opravných prostředků lze sledovat již roku 1548, kdy Ferdinand I. nechává zřídit nový soud, který má obecnou působnost – apelační soud. Stalo se tak instrukcí z 20. ledna 1548. Ferdinand I. zde využil porážky protihabsburského povstání k omezení práv královských měst, která byla součástí protihabsburské koalice. Původně mu měly být podřízeny všechny soudy v zemi, Ferdinand však narazil na odpor šlechty, neboť by došlo k omezení suverenity jejího rozhodování. Svůj záměr tedy upravil a použil soud pouze proti městům podporujících povstání. Prostřednictvím soudu chtěl kontrolovat práci městských soudů a ovlivňovat tvorbu městského práva. V královské lednové instrukci se praví, že každý, kdo není spokojen s rozhodnutím městského soudu, se může odvolat k soudu apelačnímu.⁵⁹ Soud mohl rozhodovat o civilních i trestních věcech a v rámci funkční příslušnosti byl brán jako druhoinstanční soud, nicméně mohl rozhodovat i jako soud prvoinstanční ve věcech nebezpečných zločinů. Osobní působnost se vztahovala na měšťany i neusazené obyvatele a vyšší stavy, pokud měly majetek ve městě podléhající šasovní dávce.

Co se týče samotného řízení, od vyhlášení rozhodnutí městského soudu běžela nejprve čtrnáctidenní lhůta, během níž mohla strana oznámit první instanci, že se obrátí ve své věci na apelační soud. Poté následovala další šestidenní lhůta, během které strana podala odvolání a v něm uvedla důvody, proč tak činí. Než bylo postoupeno odvolání městskou radou k pražskému apelačnímu soudu, musela strana podávající odvolání též obeslat i druhou stranu. Řízení probíhalo pouze písemně. Jednacím jazykem byla čeština nebo němčina. Soud rozhodoval na základě písemností, které obdržel od prvoinstančního soudu. Apelační soud mohl rozhodnout ve věci tak, že rozhodnutí první instance zrušil, potvrdil nebo změnil. Jestliže jedna strana nesouhlasila s rozhodnutím apelačního soudu, mohlo být rozhodnutí na žádost podrobena revizi, kterou prováděl sám panovník. O revizi muselo být požádáno do deseti dnů od vyhlášení rozsudku apelačního soudu. Revize s výjimkou trestních věcí neměla odkladný účinek. Řízení probíhalo před komorním soudem. V roce 1610 bylo zemským sněmem usneseno, že se lze odvolat od apelačního soudu k panovníkovi jen ve věcech cti, hrdla a dědictví.

Během dalšího vývoje bylo v roce 1627 vydáno Obnovené zřízení zemské, které znamenalo pro zemské soudy podstatnou ztrátu jejich suverenity. Díky tomu se z nich staly soudy královské a veškerá jejich rozhodnutí mohla být podrobena revizi panovníka. Tato změna dopadala

⁵⁹ RIEGROVÁ, Běla, SKŘEJPKOVÁ, Petr, ADAMOVÁ, Karolina a ŠOUŠA, Jiří. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis, 2005, 29 s.

i na apelační soud, jehož rozsudky podléhaly revizi české dvorské kanceláře. Apelační soud rozhodoval i o zvláštním opravném prostředku – rozkladu, dále pak o odvoláních proti rozhodnutím městských rad a též poskytoval naučení nižším soudům. V roce 1651 došlo ke změně a rozšíření kompetence soudu. Na apelační soud byla nově přenesena agenda zvláštního typu královského úřadu - Hejtmanství německých lén, který byl zrušen. Apelační soud tak mohl prvoinstančně rozhodovat nad lény České koruny v Loketsku, Chebsku, Ašsku, Falci i v jiných částech německé říše.⁶⁰ Od konce 17. století začal apelační soud posuzovat každý významnější kriminální přečin, který mu byl předložen hrdebním soudem. Apelační soud případ posoudil a vynesl konečný rozsudek. V roce 1753 byla zúžena kompetence apelačnímu soudu v Praze a byl nově zřízen druhý apelační soud v Brně.

V rámci revizního řízení měla nejvyšší postavení česká dvorská kancelář. Její soudní oddělení postupovalo žádosti o revize přímo panovníkovi. Patřily sem revize soudních rozhodnutí zemských soudů, apelačního soudu, českého komorního soudu a dvorského soudu. Dále byli panovníkovi postupovány rozsudky k rezoluci. Samotná kancelář pak vyřizovala i stížnosti na osobu krále. V čele stál nejvyšší kancléř. Kancelář byla i panovníkovým soudním orgánem prvoinstančním, ale pouze ve věcech mimo panovníkovy zájmy. Řízení bylo zahájeno podáním písemné žaloby v českém nebo německém jazyce. V určitých jednodušších věcech bylo možné rozhodovat ve zkráceném řízení, a to pokud se žalovaná strana přiznala, na žádost stran nebo v případě, že skutkový stav byl natolik jasný a nebylo potřeba dalšího zjišťování. Kancelář fungovala až do roku 1749, kdy ji vystřídal nově zřízený orgán – Nejvyšší soudní úřad, který se tak stal nejvyšším soudem.

Za vlády Josefa II. byl apelační soud druhou instancí, k níž bylo možné se odvolat proti rozhodnutím prvoinstančních civilních i trestních soudů. Rozhodoval o stížnostech jako opravných prostředcích na prvoinstanční nálezy ve sporných i nesporných věcech, o zmatečných stížnostech, o delegaci soudní pravomoci mezi soudy stejného stupně, zkoušel kandidáty soudní služby a advokacie, vydával dekrety o jejich způsobilosti, obsazoval místa u podřízených soudů i u samotných soudů apelačních, rozhodoval o nárocích na odškodnění stran (pokud se strany domnívaly, že mohlo dojít k nesprávnému výroku justice) a vydával právní naučení podřízeným soudům. V roce 1781 došlo k vydání Josefinského soudního řádu, díky němuž se začala používat zásada ovládající trestní i civilní řízení, a to právo na odvolání se proti rozhodnutím prvoinstančního soudu. Dekretem z 12. dubna 1782 a ze 7. dubna 1783 byl apelační soud neboli

⁶⁰ SCHELLE, Karel a BÍLÝ, Jiří. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 173 s.

královská rada nad apelacemi přeměněn na všeobecný apelační soud, který měl kompetence v oblasti civilní a trestní. Vznikly tak dva všeobecné apelační soudy – jeden pro Čechy se sídlem v Praze a jeden pro Moravu a Slezsko se sídlem v Brně. Současně byla ukončena působnost apelačního soudu mimo území Českého království. Výnosem z 6. dubna 1850 došlo k zániku všeobecných apelačních soudů a vznikl vrchní zemský soud pro Čechy.⁶¹

Třetí instancí byl nadále Nejvyšší soudní úřad, který sídlil ve Vídni. Mezi jeho kompetence patřilo přezkoumávání rozhodnutí apelačních soudů a dalších záležitostí, které byly připuštěny k přezkumu. Nejčastěji se jednalo o záležitosti, ve kterých nižší soudy vydaly rozdílné rozsudky. Soud zde měl kasační neboli zrušovací pravomoc. V čele stál prezident. Strukturu tvořily dva senáty – český a rakouský. Při projednávání záležitostí českých zemí však docházelo k tomu, že český senát si přibíral členy z rakouského senátu a naopak. Roku 1797 byl úřad spojen s úřadem Direktorium in publicis et cameralibus, a vznikla tak česko-rakouská dvorská kancelář. Toto spojení vydrželo pouze do roku 1802, kdy se Nejvyšší soudní úřad osamostatnil a vznikly tři senáty – česko-haličský, německo-rakouský a italský.

K výrazným změnám v civilním procesu došlo v druhé polovině 19. století. Po vleklých pokusech o opravu Obecného soudního řádu josefinského z roku 1781 došlo k přijetí tří základních norem. Byla to norma jurisdikční, soudní řád a exekuční řád ze dne 1. srpna 1895.⁶² Tyto normy nahrazovaly Obecný soudní řád. Podle nových procesních předpisů bylo řízení trojinstanční. Řádným opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně bylo odvolání, proti usnesení byl rekurs. Řádným opravným prostředkem proti rozsudku druhé instance bylo dovolání, proti usnesení byl dovolací rekurs. Odvolání bylo vybudováno na systému apelačním, přesněji neúplné apelace, dovolání stálo na systému revizním.⁶³

V žádném řízení nebylo možné připustit novoty. Mezi mimořádné opravné prostředky patřila žaloba o zmatečnost a žaloba o obnovu. Rozhodným faktorem pro využití řádného nebo mimořádného opravného prostředku bylo, zda napadené rozhodnutí nabylo či nenabylo právní moci.

⁶¹ SCHELLE, Karel a BÍLÝ, Jiří. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 187 s.

⁶² MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání, (v nakladatelství Leges 1. vydání). Praha: Leges, 2010. Student, 275 s.

Zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcechprávních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších zákonů

Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (Civilní soudní řád) ve znění předpisů jej měnících a doplňujících do dne 31. 12. 1947

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶³ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání, (v nakladatelství Leges 1. vydání). Praha: Leges, 2010. Student, 275 s.

Dne 28. října 1918 došlo ke vzniku samostatné Československé republiky schválením zákona č. 11/1918 Sb. z. a n., který je označován jako tzv. recepční norma, díky níž byly převzaty veškeré v té době platné zemské a říšské zákony a nařízení.⁶⁴ Došlo k přijetí soudní soustavy habsburské monarchie, která nadále zůstala beze změn.⁶⁵ V listopadu 1918 došlo zákonem č. 5/1918 Sb.⁶⁶ ke zřízení Nejvyššího soudu, který nejprve sídlil v Praze a později v roce 1919 byl přesunut do Brna. K přesunu sídla vedl hlavně důvod personální – bylo potřeba mít mezi soudci zkušené soudce bývalého vídeňského Nejvyššího soudního a kasačního dvora, kteří žili ve Vídni (nebo na Moravě) a neměli v úmyslu se přesunout do Prahy. Rovněž bylo potřeba mít v obsazení i bývalé uherské soudce, a to proto, že v nově vzniklém Československu platil právní dualismus – v Čechách, na Moravě a ve Slezsku platilo rakouské právo a na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platilo právo uherské.

Jak jsem již uvedla výše, i tehdy byla soudní soustava trojinstanční. První instanci tvořily soudy okresní a krajské nebo obchodní. Druhou instanci tvořily soudy krajské (obchodní), jestliže první instancí byly soudy okresní. Zemské soudy (vrchní zemské soudy) byly druhou instancí nad soudy krajskými a soudy obchodními. Třetí instanci tvořil Nejvyšší soud v Brně.⁶⁷ Řízení bylo ovládáno principem dispozičním. V praxi to znamenalo, že opravná instance se mohla věci projednanou nižší instancí zabývat, jen když byl podán přípustný opravný prostředek. Proti rozsudkům první instance bylo možné podat odvolání a proti rozsudkům druhé instance dovolání. Proti usnesení první instance bylo možné podat rekurs a proti usnesení druhé instance dovolací rekurs. Rozhodné bylo, zda již rozhodnutí nabylo právní moci. Pokud ne – bylo možné podat řádné opravné prostředky. Pokud ano – bylo možné podat mimořádné opravné prostředky.⁶⁸

Odvolání, jak jsem již výše zmínila, stálo na systému neúplné apelace. V praxi to znamenalo, že odvolací soud neprojednával věc znovu, pouze věc přezkoumával v mezích odvolání jak po stránce skutkové, tak i po stránce právní. Řízení probíhalo ústně.⁶⁹

Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo možné podat dovolání, které stálo na systému revizním. Účastník mohl napadat pouze právní vady rozsudku odvolacího soudu. Nebylo možné měnit skutkový stav zjištěný odvolacím soudem.

⁶⁴ čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání, (v nakladatelství Leges 1. vydání). Praha: Leges, 2010. Student, 392 s.

⁶⁶ Zákon č. 5/1918 Sb., jímž se zřizuje nejvyšší soud, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 44 s.

⁶⁸ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 44 s.

⁶⁹ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 50 s.

Mezi mimořádné opravné prostředky patřila žaloba o zmatečnost, kterou bylo možné napadnout pouze pravomocné rozhodnutí. Žalobními důvody mohlo být, že se rozhodování účastník vyloučený soudce, nebo že strana nebyla v řízení vůbec zastoupena, nebo nebyla zastoupena svým zákonným zástupcem, který řízení dodatečně neschválil.⁷⁰ Dále sem patřila žaloba o obnovu řízení, která mohla být podána proti rozsudkům pravomocným i nepravomocným jen v těch případech, kdy nebylo možné vzhledem k neúplnému odvolání uplatnit nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.⁷¹ Probíhaly dvě řízení, nejprve řízení o povolení obnovy a poté samotné řízení o věci samé.

Mimo jiné probíhaly snahy o sjednocení nesporného řízení. K tomu došlo až přijetím zákonem č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních řízení nesporného, ve znění pozdějších předpisů. Opravnými prostředky byly rekurs a dovolací rekurs. Zde se jednalo o systém úplné apelace, neboť během řízení bylo možné uvádět nové důkazy a skutečnosti. Opravný soud mohl rozhodnutí nižšího soudu potvrdit, změnit, vrátit k novému projednání nebo zrušit.

Důležitým okamžikem pro vývoj civilního procesu se stal rok 1948, kdy došlo k přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů. Trojinstanční soudní soustava byla zákonem přeměněna na soustavu dvojinstanční. Jako soudy první instance sloužily okresní soudy a jen v určitých situacích krajské soudy. Za normálních okolností byly druhou instancí krajské soudy a Nejvyšší soud sloužil pouze jako druhá instance tam, kde krajský soud rozhodoval jako instance první. Tím došlo k podstatnému zjednodušení celého řízení. Byl zaveden nový procesní institut – stížnost pro zachování zákona. Možnost podat tento prostředek měl pouze generální prokurátor, a to v obecném zájmu současně za splnění podmínky, že byl napadeným rozhodnutím porušen zákon. Ke splnění této podmínky stačilo, že se generální prokurátor domníval, že mohlo napadeným rozhodnutím dojít k porušení zákona.⁷²

V dalším vývoji došlo k přijetí zákona č. 142/1950 Sb., o konání v občianských súdnych veciach (občanský súdny poriadok), ve znění pozdějších předpisů, který navazoval na zákon o zlidovění soudnictví. Zákon rozlišoval řádné opravné prostředky a mimořádné opravné prostředky. Mezi řádné opravné prostředky patřilo odvolání a stížnost. Platila pro ně zásada úplné apelace, což znamenalo možnost uplatňovat v opravném řízení nové důkazy a skutečnosti. Mezi mimořádné

⁷⁰ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 51 s.

⁷¹ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 51 s.

⁷² FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 60 s.

opravné prostředky patřila obnova řízení a stížnost pro porušení zákona. Roku 1960 došlo k vydání tzv. socialistické ústavy⁷³ a zároveň vyvstala potřeba dosavadní OSŘ nahradit novým kodexem.

Existovala totiž představa, že pokud bude nový kodex po obsahové stránce značně stručnější a jednodušší, bude tím i snáze pochopitelný pro soudce a další příjemce této normy. Tato představa však nebyla správná. K takové právní úpravě by bylo nutné mít velmi dobrou teoretickou znalost principů a zásad procesního práva. V rámci organizace soudů nový občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb.⁷⁴ zařadil mezi československé soudy nově místní lidové soudy. Cílem bylo zvýšit aktivní účast pracujících na výkonu soudnictví. Stalo se tak zákonem č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech, ve znění pozdějších předpisů. Proti rozhodnutí tohoto soudu bylo možné podat odvolání, které se podávalo ústně nebo písemně u předsedy tohoto soudu. Reformou z roku 1964 byly tyto soudy z organizace soudů vypuštěny.

Když se vrátím k novému OSŘ, tak ani tento zákon nerozděloval řízení nalézací na sporné a nesporné, nicméně v řízení o věcech, které nejsou sporné, platil princip vyhledávací a rovněž princip oficiality, zákon tedy musel upravit řadu zvláštních řízení, která jsou řízeními nespornými. K velkým změnám došlo v opravném řízení, byla odstraněna stížnost jako řádný opravný prostředek proti usnesením a bylo zavedeno jako opravný prostředek odvolání. Došlo k odstranění zásady zákazu reformace *in peius*, když v § 206 a § 212 bylo zakotveno, aby rozhodnutí napadené jen zčásti bylo přezkoumáváno v celém rozsahu. U obnovy řízení jako mimořádného opravného prostředku došlo k rozšíření důvodů obnovy. Patřily tam např. situace, kdy rozhodoval vyloučený soudce, nebo nebyly dodrženy procesní podmínky. Dále byl zaveden nový institut přezkoumání rozhodnutí jiných orgánů. Řízení ovládal princip kasační, kdy soud napadené rozhodnutí potvrdil, zamítl nebo zrušil.⁷⁵

Po roce 1989 se začala jevit potřeba nové koncepční reformy civilního procesu jako velice aktuální. Uskutečňována je zatím prostřednictvím řady novel.⁷⁶ Mezi významné novely patří novela provedená zákonem č. 519/1991 Sb. Tato novela navrátila institut dovolání zpět do civilního procesu.⁷⁷ Dovolání nahradilo do té doby používaný institut stížnosti na porušení zákona. Koncipováno bylo jako mimořádný opravný prostředek řídicí se principy kasačního systému. V historickém vývoji Československa však bylo dovolání vždy koncipováno jako opravný

⁷³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁷⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "OSŘ")

⁷⁵ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, 60 s.

⁷⁶ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 55 s.

⁷⁷ Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

prostředek řádný. Důvody, proč se zákonodárce rozhodl pojmout dovolání jako opravný prostředek mimořádný, blíže vymezuje důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb. Jako nejvýznamnější důvod bych vyzdvihla potřebu mít civilní proces jednodušší a rychlejší, a proto bylo nutno omezit počet opravných prostředků.⁷⁸ Dovolání bylo přípustné, když bylo podáno proti jakémukoliv rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouštěl.⁷⁹ Odvolací důvody byly uvedeny v § 237 OSŘ a v případech vymezených v ustanoveních § 238 a § 239 OSŘ. Podmínky přípustnosti byly uvedeny v § 241 odst. 1, 2 OSŘ. Dovolacími důvody byly případy, kdy v řízení došlo k vadám uvedeným v § 237 OSŘ, řízení bylo postiženo jinou vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, rozhodnutí vycházelo ze skutkového zjištění, které nemělo v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a nakonec když rozhodnutí spočívalo v nesprávném právním posouzení věci.

Novelou č. 17/1993 Sb. zákona o soudech a soudcích⁸⁰ byly do soudní soustavy nově zařazeny vrchní soudy. Do té doby na jejich místě fungoval Nejvyšší soud. Tyto soudy rozhodovaly o odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvoinstančních.

Novela č. 238/1995 Sb.⁸¹ měla za cíl promítnout apelační a kasační princip do soudní soustavy ČR a také oddělit apelační a kasační působnost jednotlivých článků této soudní soustavy. Mělo dojít k systémovému řešení dělby působnosti mezi vrchní soudy a Nejvyšší soud.

Vrchní soudy by výlučně působily jako soudy apelační a Nejvyšší soud by působil jako soud kasační. V rámci úpravy mimořádného opravného prostředku dovolání byl novelou změněn způsob rozhodování soudu. Nově mohl dovolací soud rozhodnout bez jednání, a v případech, kdy to dovolací soud považoval za vhodné nebo kdy by to bylo potřebné kvůli provedení dokazování k prokázání důvodu dovolání, bylo možné jednání nařídit.⁸²

Další významnou novelou se stala novela č. 30/2000 Sb.⁸³ Její tvůrci již počítali s tím, že v budoucnu by mělo dojít k rekonstrukci celého civilního procesu, a podle toho tuto novelu připravovali. Zákon přináší rozsáhlou novelizaci OSŘ, kam patří také novelizace úpravy

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ Viz ustanovení § 236 odst. 1 OSŘ ve znění zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ Zákon č. 17/1993, kterým se mění a doplňuje zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění zákona č. 264/1992 Sb.

⁸¹ Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

⁸² Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸³ Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

opravných prostředků. Dochází k výrazné změně koncepce úpravy opravných prostředků. Základní změnou úpravy odvolání byl přechod od principu úplné apelace k apelaci neúplné. Znamenalo to zákaz uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení. Ve výsledku se tak zvýšila náročnost řízení pro účastníky, kteří byli nuceni velmi dobře si připravit obranu, na které svou žalobu staví. Existovaly však výjimky. První z nich byla v exekučním řízení, kde byl zákaz novot vyloučen ustanovením § 254 odst. 4 OSŘ. Druhou výjimku představují řízení, kde je uplatňována vyšetřovací zásada.⁸⁴ Třetí skupinu výjimek obsahuje ustanovení § 205a OSŘ pod písmeny a) až e). V rámci úpravy řízení před odvolacím soudem dochází ke změně a soud již nebude přihlížet ke skutečnostem a důkazům uplatněným v rozporu se zákazem novot.⁸⁵ Výraznou novinkou je znovuzavedení dalšího mimořádného opravného prostředku – žaloby pro zmatečnost. „*Žaloba pro zmatečnost má sloužit k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postíženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i v celospolečenském zájmu, aby taková rozhodnutí byla dodatečně odstraněna, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná.*“⁸⁶ Zavedením tohoto institutu došlo ke změně důvodů, pro které bylo možné podat dovolání k Nejvyššímu soudu. Konkrétně se jednalo o důvod zmatečnosti (§ 237 OSŘ), který se stal důvodem pro podání žaloby pro zmatečnost. Nová právní úprava dovolání měla za cíl sjednocovat rozhodovací činnost Nejvyššího soudu ČR.

Za zmínku stojí i novela č. 59/2005 Sb.⁸⁷ Jejím smyslem bylo navázat na změny provedené novelou č. 30/2000 Sb., a jak uvádí důvodová zpráva: „*navrhovaný zákon si v první řadě klade za cíl zrychlit řízení před soudy první a druhé instance tím, že až na výjimky zabrání rušení rozsudků soudů první instance odvolacími soudy. Novela si neklade za cíl komplexní změnu pravidel a principů občanského soudního řízení.*“⁸⁸ Jde tedy o snahu docílit toho, že rozhodovaná věc by měla projít každou instancí pouze jednou. Často docházelo k tomu, že odvolací soudy rušily napadená rozhodnutí soudu prvního stupně, místo aby ho samy změnily. Novelou došlo k omezení důvodů, pro které odvolací soud může zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně. Dále se stanovilo,

⁸⁴ Výslovný výčet obsahuje § 120 odst. 2 zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸⁵ Macková, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, 24-30 s.

⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸⁷ Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

že odvolací soud buď rozhodnutí potvrdí, anebo změní. Zrušit rozhodnutí lze pouze za situace, kdy napadené rozhodnutí je věcně nesprávné a pokud je dán některý důvod vymezený v § 221 OSŘ.⁸⁹

Závěrem této kapitoly bych vyzdvihla novelu č. 7/2009 Sb.,⁹⁰ která přinesla změnu úpravy opravných prostředků a opravného řízení. V rámci úpravy mimořádných prostředků došlo ke změně podmínek, za nichž lze podat žalobu pro zmatečnost (§ 229 odst. 1 písm. h), § 229 písm. c) OSŘ) a dovolání. Došlo k omezení přípustnosti proti rozhodnutím procesní povahy a exekučním věcem (§ 239a odst. 1, § 239 OSŘ).

Další novely, které byly přijaty v průběhu let, si zaslouží podrobnější rozbor v dalších kapitolách.

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

6. Současná právní úprava opravných prostředků

Současná právní úprava opravných prostředků prošla již mnoha novelizacemi, které více či méně zasahovaly do samotné koncepce jednotlivých prostředků. Snaha, aby občanský soudní řád byl co nejkonkrétnější a univerzální pro vyřešení všech případů, vedla k tomu, že současná úprava je složitá a pro laickou veřejnost je takřka nemožné se v něm zorientovat.

V této kapitole se zaměřím na dvě novely, které byly přijaty od roku 2010 a svým obsahem zasahují do úpravy opravných prostředků. Jedná se o novely č. 404/2012 Sb. a č. 296/2017 Sb. V závěru této kapitoly rozeberu dlouho projednávaný návrh nové podoby občanského soudního řádu se zaměřením na úpravu opravných prostředků.

V současné právní úpravě rozeznáváme jeden řádný opravný prostředek – odvolání a tři mimořádné opravné prostředky – dovolání, žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení. Skoro všechny vyjmenované opravné prostředky jsou postaveny na jednom z výše uvedených opravných systémů, pouze žalobu na obnovu řízení nelze pod žádný ze systémů zařadit. Je to opravný prostředek svého druhu.

6.1 Změna provedená zákonem č. 404/2012 Sb.⁹¹

Ačkoliv občanský soudní řád prošel v průběhu let několika významnými novelizacemi, ve kterých spatřujeme přínosy pro občanské soudní řízení, stále obsahoval instituty a ustanovení přinášející v praxi aplikační problémy, které měly poté vliv na vymahatelnost práv v rámci občanského soudního řízení. Prioritou v oblasti justice je mít funkční opatření, která povedou k zefektivnění řízení před civilními soudy. Cílem této novely bylo odstranit nejzásadnější problémy, které postihují soudní řízení před civilními soudy podle OSŘ.

Jedním z těchto problémů týkajících se úpravy opravných prostředků je koncepční změna institutu dovolání za účelem vyřešení neúnosného zatížení Nejvyššího soudu a také posílení jeho role jako sjednotitele judikatury. Nejvyšší soud byl po několik let zatížen velkým množstvím podaných dovolání, které nebyl schopen v přiměřené lhůtě vyřizovat. Podle důvodové zprávy by neměl výhradně trvat na uplatnění kasačního systému, ale v případě, že je zřejmé, jak soud o vráceném rozhodnutí rozhodne, by měl mít možnost rozhodnutí zrušit a také změnit.⁹² Nově je tak dovolání založeno na systému revizním. Nejvyšší soud tudíž bude moci zrušit, ale i změnit

⁹¹ Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen "důvodová zpráva")

napadená rozhodnutí soudu odvolacího nebo soudu prvního stupně. Ke změně napadeného rozhodnutí je Nejvyšší soud oprávněn v případě, že dovolání neodmítl, jestliže odvolací soud rozhodl nesprávně a jestliže výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Dovolací řízení bylo do této doby založeno pouze na systému kasačním, kdy docházelo ke zrušení napadeného rozhodnutí. V řízení se nově promítne princip apelace, který je charakteristický pro úpravu odvolání.⁹³ Tuto změnu právní úpravy považují za pozitivní krok. Díky možnosti změnit napadené rozhodnutí tak dojde k podstatnému zkrácení dovolacího řízení, a tím i dosažení větší hospodárnosti soudních řízení.

Dále podle důvodové zprávy navrhovaná právní úprava dovolání vycházela rovněž z nálezu Ústavního soudu⁹⁴, kterým zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ. Ústavní soud zde argumentoval nepředvídatelností tohoto ustanovení z důvodu vágnosti definice termínu „zásadní právní význam“, který podpořil demonstrativním výčtem charakteristik rozhodnutí odvolacího soudu, které z nich činí rozhodnutí, jež mají mít zásadní právní význam. Dále argumentoval nejednotností judikatury Nejvyššího soudu ohledně rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam. Třetím argumentem byl způsob rozhodování o odmítnutí dovolání z důvodu, že ve věci nebyl shledán zásadní právní význam.⁹⁵

Výše zmíněná nepředvídatelnost napadeného ustanovení porušovala princip právního státu, který je dále projevem právní jistoty a zásady rovnosti subjektů. Navrhovaná právní úprava počítala s novou definicí přípustnosti dovolání a s dalšími opatřeními, která zavedou kvalifikovanější způsob rozhodování o přípustnosti dovolání.

I přes novou koncepci úpravy přípustnosti dovolání zůstalo zachováno, že dovolání je přípustné, jen pokud to připouští zákon. Významně se však mění okruh rozhodnutí, proti nimž může dovolání směřovat. Podle nového znění § 237 OSŘ je dovolání přípustné pouze v případě, jestliže napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při kterém se však odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena, je jím rozhodována rozdílně, nebo má být dovolacím soudem již vyřešená právní otázka posouzena jinak.

⁹³ HODAČOVÁ, Helena a ŠVÉDA, Martin. Revoluční změna institutu dovolání v duchu chystané novely občanského soudního řádu. In: *epravo.cz*. [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 15. 6. 2012 [cit. 10. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/revolucni-zmena-institutu-dovolani-v-duchu-chystane-novely-obcanskeho-soudniho-radu-83682.html>

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen "důvodová zpráva")

V novém znění § 238 odst. 1 OSŘ došlo ke změně okruhu rozhodnutí, proti nimž může dovolání směřovat. Uvádí se zde rozhodnutí, jejichž přezkum skrze dovolání vylučuje povaha věci nebo jejichž posouzení Nejvyšším soudem zásadně není potřebné pro zajištění jednoty a zákonnosti rozhodování soudů. § 238a OSŘ nově obsahuje výčet rozhodnutí vydávaných v průběhu odvolacího řízení, proti nimž je dovolání přípustné, aniž by musely být splněny předpoklady uvedené v § 237 OSŘ.

Dle nového znění § 239 OSŘ je zdůrazněno, že přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat pouze dovolací soud. V tom nemůže být nijak omezován návrhy, názory či stanovisky účastníků řízení.

K další výrazné změně došlo v ustanovení § 241a, kdy podle odst. 1 je jediným dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci. Je to logické vyústění koncepční změny odvolacího řízení. Důvodová zpráva uvádí, že dále již nebude možné namítat proti rozhodnutí odvolacího soudu zmatečností důvody⁹⁶, ale ani vady ve zjištění skutkového stavu či jiné důvody. Cílem je dosáhnout jednoty a zákonnosti rozhodování soudů. Vzhledem k zúžení počtu dovolacích důvodů není možné uplatňovat v dovolání nové skutečnosti a důkazy (odst. 6), a to ani k prokázání důvodů dovolání, jak tomu bylo před touto novelou. Po účinnosti nastaly pochybnosti ohledně vad, které by bylo možné uplatnit společně s dovolacím důvodem. Tyto pochybnosti odstranila až další významná novela právní úpravy dovolání, viz dále.⁹⁷ V odst. 2 jsou upraveny náležitosti, které musí každé dovolání obsahovat. Kromě obecných náležitostí v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ to je uvedení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje, v jakém rozsahu se napadá, vymezení důvodu, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti a na konec musí být uveden dovolací návrh. Dovolací důvod musí být přesně vymezen. Dovolatel musí vymezit právní posouzení věci, které považuje za nesprávné a v čem podle jeho názoru tkví špatná právní kvalifikace napadeného rozhodnutí (odst. 3). V odst. 4 je pak nově upravena nemožnost poukazovat v dovolání na podání, které dovolatel učinil za řízení před soudem prvního stupně nebo v odvolacím řízení. Důvodová zpráva toto zdůvodňuje zájmem na vyloučení pochybností o vymezení dovolacího důvodu. Odst. 5 obsahuje poučení, které stanovuje, že přestože dovolatel v podání uvede, v jakém rozsahu napadá rozhodnutí odvolacího soudu a dovolací důvody, bez splnění podmínky stanovené v § 241 se k takovému podání nepřihlíží.

⁹⁶ Tyto důvody byly vyloučeny z dovolacích důvodů již podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2001.

⁹⁷ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony, 908-914 s.

V § 243 dochází ke změně úpravy účinků napadeného rozhodnutí. V předchozí úpravě bylo možné odložit pouze vykonatelnost napadeného rozhodnutí dovolacím soudem před jeho rozhodnutím. Nově může dovolací soud odložit i materiální právní moc. Současně jsou upraveny i okolnosti, za kterých dochází k odložení vykonatelnosti nebo právní moci. Pod písm. a) je upravena možnost odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí v případě hrozící újmy dovolateli, pokud by k tomu došlo vlivem neprodleného výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Pod písm. b) je upravena možnost odložit právní moc napadeného rozhodnutí v případě, jestliže je dovolatel ohrožen na svých právech a jestliže se nedotkne odklad právních poměrů jiné osoby než účastníka řízení. Při této úpravě vycházel zákonodárce z ustanovení § 243d odst. 2, v němž je řečeno, že pokud dovolací soud zruší napadené rozhodnutí odvolacího soudu, nemohou být dotčeny právní vztahy třetích osob novým rozhodnutím, tudíž nelze povolit odklad právní moci podle § 243 písm. b), pokud by mělo dojít k dotčení právních vztahů jiných osob než účastníka řízení. V § 243a nově dochází k vypuštění odst. 2, jelikož nová právní úprava provádět dokazování neumožňuje.

Výrazných změn bylo dosaženo v úpravě § 243d. Na základě tohoto ustanovení je dovolání řazeno do systému revizního.⁹⁸ Je-li dovolání podáno ve lhůtě, je přípustné a projednatelné, dovolací soud dovolání zamítne, dojde-li k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Rozhodnutí odvolacího soudu může také změnit, pokud odvolací soud rozhodl nesprávně a pokud dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Podle nově vloženého § 243e odst. 1 soud rozhodnutí zruší, jen pokud nejsou podmínky pro potvrzení rozhodnutí odvolacího soudu, pro zastavení, odmítnutí, zamítnutí nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu. Odst. 2, 3, 4 upravují následný postup po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu. Věc je následně vrácena odvolacímu soudu nebo soudu prvního stupně k dalšímu řízení, případně je postoupena věcně příslušnému soudu. Řízení může být také zastaveno, jestliže dovolací soud zrušil napadené rozhodnutí pro zmatečnost uvedené v § 229 odst. 1 písm. a), b) a d) a v § 229 odst. 2 písm. a) a b), nebo postoupí věc orgánu, do jehož pravomoci náleží.⁹⁹

⁹⁸ Ačkoliv výše uvádím, že dovolání je po novele č. 404/2012 Sb. řazeno do systému revizního, ohledně tohoto tvrzení nepanuje jednotný názor. Pro srovnání např. ZÁHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice, 353 s. uvádí, že dovolání je v současné době vybudováno na systému revizním. Dovolací soud může za určitých podmínek rozhodnutí odvolacího soudu (a i soudu prvního stupně) změnit. Před nabytím účinnosti novely č. 404/2012 Sb. mohl Nejvyšší soud napadené rozhodnutí pouze zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení, nebo dovolání zamítnout. Dovolací řízení tak bylo postaveno na systému kasačním. Naopak WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 546 s. řadí dovolání nepřimo pod systém kasační s prvky revize.

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Na základě výše uvedeného se přikláním k názoru, že dovolání lze řadit pod revizní opravný systém. Znění § 243d písm. b) OSŘ říká, že dovolací soud může napadené rozhodnutí soudu odvolacího sám svým rozhodnutím změnit. To platí pro případy, kdy soud může o dané právní otázce sám rozhodnout. Dochází také k tomu, že tímto postupem se řízení končí, a celé řízení se tak zrychluje. Určitou nevýhodu však vidím v tom, že účastníci nemohou během dovolacího řízení navrhnout důkazy. Problém by mohl nastat, pokud by během řízení došlo ke změně skutečností, které by měly vliv na výsledek řízení. Soud by tak nemohl o těchto nových skutečnostech rozhodnout. Proto by se mělo využívat možnosti změny napadeného rozhodnutí pouze v případech, kde nehrozí změna skutkového stavu.

6.2 Změna provedená zákonem č. 296/2017 Sb.¹⁰⁰

Ze strany Ministerstva spravedlnosti dochází dlouhodobě k monitoringu občanského soudního řádu. Na základě vypracovaných analýz a vzhledem k připravované rekonstrukci občanského soudního řádu došlo k závěru, že není na místě činit jakékoli koncepční změny, ale je nutné odstraňovat nedostatky, které vyvstanou. Konkrétně se jednalo o dílčí změny v úpravě věcné příslušnosti, zavedení poplatku jistoty v případě opakovaného podání návrhu na předběžné opatření, přípuštění posuzování místní příslušnosti u žalovaných fyzických osob subsidiárně dle místa jejich trvalého pobytu, vytvoření opravného prostředku proti předběžným opatřením, které pozbyly účinků nebo byly zrušeny, nová úprava výkonu rozhodnutí vyklizení bytu. Bylo potřeba také přikročit ke změně úpravy dovolání, a to z důvodu přetíženosti dovolacího soudu.¹⁰¹ Již novela č. 404/2012 Sb. měla za cíl ulevit přetíženosti soudu, nicméně výsledek byl opačný. Tato novela si kladla za cíl ulehčit dovolacímu soudu a vytvořit lepší podmínky pro jeho rozhodovací činnost, a to hlavně pro jeho hlavní funkci jako sjednotitele rozhodovací praxe obecných soudů. Důvodová zpráva uvádí, že podle statistických údajů došlo za rok 2015 k nárůstu nápadu v dovolacím řízení. Z toho vyplývá, že nebylo dosaženo kýženého výsledku, který si kladla za cíl předchozí novela č. 404/2012 Sb.

Novelizace se dotkla § 238, kdy došlo k omezení přípustnosti dovolání. V odst. 1 písm. c) se doplňuje věta, která v bagatelních řízeních (řízení, jejichž předmětem je peněžité plnění do výše 50 000 Kč) vylučuje přípustnost dovolání ve všech rozhodnutích vydaných v rámci těchto řízení,

¹⁰⁰ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁰¹ Důvodová zpráva zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

včetně řízení vykonávacího i exekučního. Nově byla do odstavce 1 vložena písmena h) až k), takže dovolání již nebude přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení, proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek, proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce, a proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V úpravě předposledních dvou písmen si dal zákonodárce za cíl vyloučit dovolání v dalších skutkově a právně jednoduchých záležitostech, které nevedou k existenci rozdílné judikatury nižších soudů. Dochází pak totiž k neúměrnému zatížení dovolacího soudu.¹⁰² Pokud jde o omezení přípustnosti proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, lze říct, že jde o největší změnu přípustnosti. Nová úprava má za cíl, aby dovolací soud nevstupoval do řízení, které jakoby není skončeno. Případy, kdy dovolací soud vstoupil do řízení, byly hodnoceny jako zbytečné.¹⁰³ V odst. 2 je poté nově promítnutá změna v odst. 1 písm. c) a vkládá se nový odstavec 3. Ten dovádí do důsledků změny promítnuté v odst. 1 písm. c). Zákonodárce byl veden úvahou, že pokud je dovolání nepřípustné tam, kde je veden spor o zaplacení peněžitého plnění nepřevyšujícího 50 000 Kč, bude to platit i pro spory o určení pravosti nebo výše pohledávky nepřevyšující 50 000 Kč.

Další ze změn je zpřesnění dovolacího důvodu v § 241a. I nadále zůstává dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci, nicméně došlo ke zpřesnění, že nelze podat z důvodu zmatečnostních vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 OSŘ. Záměrem zákonodárce bylo zdůraznit, že zmatečnostní vady nemohou být způsobilým dovolacím důvodem. Je-li však dovolání shledáno přípustným na základě způsobilého dovolacího důvodu, je možné k nim poté přihlédnout.

Vlivem novelizace došlo k doplnění § 243d a § 243e odst. 2 věta poslední. Zákonodárce zde reaguje na případy, kdy dovolací soud mění či ruší rozhodnutí odvolacího soudu. Umožňuje mu, aby současně zrušil rozhodnutí, která jsou na tomto rozhodnutí závislá, a to i dodatečně. Zákonodárce zde vycházel z poznatků dovolacího soudu, kdy se několikrát stalo, že až po skončení dovolacího řízení vyšla najevo existence závislého rozhodnutí. Dosud měl dovolací soud možnost zrušit závislá rozhodnutí jen v případě rušícího rozhodnutí. V případě změny rozhodnutí postupoval analogicky.¹⁰⁴

¹⁰² SVOBODA, Karel a TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. Praha: C.H. Beck, 2018. Právní instituty, 150 s.

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel a TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. Praha: C.H. Beck, 2018. Právní instituty, 151 s.

6.3 Návrh na rekonstrukci – Civilní řád soudní

Občanský soudní řád prošel od roku 1989 velkým počtem novelizací.¹⁰⁵ Zvýšená potřeba nové kodifikace vznikla po přijetí občanského zákoníku v roce 2012. Některé novely upravovaly koncepci řízení a některé byly pouze důsledkem změn v hmotněprávních předpisech. Některé změny byly pouze účelové či pragmatické.¹⁰⁶ Tyto novelizace způsobily, že občanský soudní řád se stal nepřehledným, obtížně interpretovatelným a aplikovatelným. Mnohokrát došlo k přijetí novely, jejíž cílem bylo urychlit řízení, nicméně praxe nakonec ukázala, že přijetí novely způsobilo opak - průtahy v řízení. Vlivem toho se začaly vést diskuse ohledně nové koncepce úpravy civilního práva procesního. V rámci urychlení řízení se např. Petr Lavický vyjádřil, že není potřeba se zbavovat některých nezbytných institutů pro procesní řízení, ale mělo by dojít k vyloučení těch pravidel, která bez rozumného věcného důvodu činí řízení složitějším. Upravit je též nutné instituty, které se k urychlení řízení již používají, ale v českém procesu jsou určitým způsobem deformovány.¹⁰⁷

V roce 2013 byla zvolena rekonstrukční komise, jejímž předsedou se stal místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala. Jeho cílem bylo vytvořit jeden velký kodex, který by nahradil dosavadní samostatné zákony sporného, nesporného, exekučního a insolvenčního řízení. Pro začátek považoval za důležité vymezit ideový cíl a poté začít pracovat na zásadách civilního procesu.¹⁰⁸ Tento záměr nakonec nevyšel. V roce 2016 byla Ministerstvem spravedlnosti zvolena nová rekonstrukční komise, která již nesledovala záměr R. Fialy upravit civilní proces do jednoho kodexu. Civilní proces tak bude i nadále diferenciován do několika právních předpisů. V roce 2017 zveřejnila rekonstrukční komise věcný záměr civilního řádu soudního. Jako vzor sloužil především rakouský civilní řád soudní (Zivilprozessordnung). Ten platil na našem území do roku 1950. Zdrojem inspirace se také stal německý „Zivilprozessordnung“.¹⁰⁹

¹⁰⁵ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil a PULKRÁBEK, Zdeněk. Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, č. 5, 153-159 s.

¹⁰⁶ LAVICKÝ, Petr, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, HRDLIČKA, Miloslav, CHALUPA, Radim a PONDIKASOVÁ, Tereza. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická. Edice Scientia. 17 s.

¹⁰⁷ DOBROVOLNÁ, Eva, LAVICKÝ, Petr, ed., 2014 Současnost a perspektivy českého civilního procesu. In: sborník *statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

¹⁰⁸ KRAMER, J., LÉKO, K. Pokus o právní revoluci začíná. In: *Česká advokátní komora*[online]. Lidové noviny, 22. 9. 2014. s. 15. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13430>

¹⁰⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Justice.cz. Civilní řád soudní*. [online]. MSČR ©2017 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

Návrh nové kodifikace není spojen jen s překonáváním vlivů bývalého totalitního státu, souvisí i s vývojem civilního procesu v jiných zemích. Vliv má především evropské právo a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech, který představuje právo na spravedlivý proces. Ve výsledku by měl být civilní proces rychlejší, hospodárnější a efektivnější.¹¹⁰

V rámci věcného záměru civilního řádu soudního zůstávají opravné prostředky pojmenované stejně jako doposud, dochází však k mnoha změnám v obsahu. Opravné prostředky by byly zařazeny do 3. části, patřilo by tam odvolání, dovolání a stížnost. Zákonodárce se vrací k trojinstančnímu řízení, které u nás platilo do roku 1948. Třetí instanci představovalo dovolání jako revize k Nejvyššímu soudu. Poté byla třetí instance zrušena a nahrazena stížností pro porušení zákona, což byl jakýsi prostředek dozoru nad dodržováním socialistické zákonnosti. Oprávněním podat tuto stížnost disponoval pouze generální prokurátor.

Zavedením trojinstančního řízení se zákonodárce snaží odstranit alespoň jeden nedostatek současné právní úpravy, a tím má na mysli znevážení institutu právní moci a na ní závislé vykonatelnosti soudního rozhodnutí. Právní moc by měla mít právem svou autoritu v podobě závaznosti a konečnosti. Zákonodárce nepovažuje za dobré řešení dnešní koncepci dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jeho snahou je tak minimalizovat zásahy do již pravomocného rozhodnutí. Současně se ozývají námitky ve smyslu nadměrného prodloužení řízení. Tomu by chtěl zákonodárce předejít úpravou přípustnosti dovolání, která je užší než dnešní přípustnost odvolání. A. Winterová je však přesvědčena, že návrat ke třem instancím je v současné době nemyslitelný a zdůrazňuje roli Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury.¹¹¹

Zákonodárce chce také usilovat o posílení dispoziční zásady v několika směrech, ale mj. tak, aby bylo dosaženo stavu, kdy dovolací soud přezkoumává a napravuje jen to, co je stranou namítáno a vytýkáno.¹¹²

Hlavními pravidly předpokládané právní úpravy opravných prostředků jsou:

- zákaz novot
- vázanost soudu návrhem ve věci
- ve všech opravných řízeních se z úřední povinnosti přihlíží pouze k důvodům zmatečnosti

¹¹⁰ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student, 56 s.

¹¹¹ DOBROVOLNÁ, Eva, LAVICKÝ, Petr, ed., 2014 Současnost a perspektivy českého civilního procesu. In: sborník *statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

¹¹² WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, 23-24, 801-810 s.

- omezení zásahů do již nabyté právní moci
- prosazování apelačního a revizního systému, přednost meritorního rozhodnutí opravných soudů a výraznější omezení kasace ¹¹³

6.3.1 Řádné opravné prostředky

6.3.1.1 Odvolání

Úprava odvolání zůstává z velké části beze změny. Odvolací řízení je i nadále postaveno na systému neúplné apelace. Předmětem diskuse se stala přípustnost odvolání v bagatelních věcech. Podle návrhu varianty č. 1 se zachovává nepřípustnost pro bagatelní věci, avšak ne absolutně, přípustnost odvolání by tak byla jen z určitých důvodů (zmatečnost nebo s přivolením soudu), i přestože stanovenou hranici nedosahují. Zákonodárce se zde inspiroval německou úpravou. Varianta č. 2 je pak dána k úvaze, kdy by bagatelní věci byly přípustné bez omezení. Zde zákonodárce čerpal z rakouské úpravy.

6.3.1.2 Dovolání

Proti rozsudku odvolacího soudu je možné podat dovolání, které je v záměru koncipováno jako řádný opravný prostředek. Má suspenzivní i devolutivní účinek. Aby mohlo dovolání správně plnit svou funkci sjednotitele judikatury obecných soudů, je důležité funkčně nastavit úpravu přípustnosti. Měla by být omezena pouze na závažná rozhodnutí a vymezena jasně pro stranu sporu, která by chtěla dovolání podat. Věcný záměr upravuje dovolání tak, že je přípustné jen proti rozsudku soudu druhého stupně. Přípustnost je vyloučena pro některé věci, které mají víceskutkovou problematiku, spory do určité hodnoty předmětu řízení a u potvrzujících rozsudků soudu druhého stupně. V posledně jmenovaném je jednoznačně rozhodující kritérium diformity. Navrhuje se také povinnost odvolacího soudu, aby ve výroku svého rozsudku vyslovil přípustnost dovolání. Týká se to otázek zásadního právního významu a dále by dovolání nebylo přípustné podle předchozích kritérií. Takovým výrokem by byl Nejvyšší soud vázán.¹¹⁴ Věcný záměr přichází s tzv. výjimečným dovoláním. Znamená to dovolání, které je podané navzdory tomu, že odvolací soud dovolání nepřipustil. Patřilo by mezi řádné opravné prostředky a bylo by přípustné od určité vyšší hodnoty i bez splnění předchozího výroku odvolacího soudu. Podáním by došlo

¹¹³ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, 11-21 s.

¹¹⁴ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, 11-21 s.

pouze k odložení právní moci. O odklad vykonatelnosti by musel dovolatel požádat.¹¹⁵ Dovolání je podle záměru postaveno na revizním systému. Dovolací soud rozhoduje zpravidla ve věci samé.

6.3.1.3 Stížnost

Proti usnesení soudu prvního stupně a některým usnesením soudu druhého stupně věcný záměr zavádí institut stížnosti. Ten existoval v naší právní úpravě již dříve, ale později byl zrušen. Nyní je koncipován jako řádný opravný prostředek. Stížnost je podle návrhu přípustná proti všem usnesením (soudu prvního a druhého stupně), pokud to zákon nevylučuje nebo pokud nestanoví, že v daném případě není přípustná samostatná stížnost.¹¹⁶ Usnesení můžeme dělit do tří skupin z hlediska možnosti být napadnuto stížností. První skupinou jsou podle záměru usnesení samostatně napadnutelná.¹¹⁷ Druhou skupinu tvoří usnesení, proti nimž není přípustná samostatná stížnost. Lze je napadnout až se stížností proti nejbližšímu samostatně napadnutelnému rozhodnutí.¹¹⁸ Poslední skupinu tvoří usnesení, proti nimž nelze vůbec podat stížnost.¹¹⁹ Uplatňovat nové důkazy a skutečnosti ve stížnosti nebo ve vyjádření ke stížnosti je možné jen za účelem prokázání či vyvrácení důvodů stížnosti. Stížnost slouží pouze ke kontrole správnosti napadnutého usnesení, nikoliv k tomu, aby strany mohly uplatňovat nové důkazy a skutečnosti.¹²⁰ Pokud je stížnost nedůvodná, stížnostní soud¹²¹ napadené usnesení potvrdí. Jestliže je však důvodná, stížnostní soud napadené usnesení zruší. Zrušení je možné jen pro zmatečnostní důvod nebo pokud nemá stížnostní soud pro věcné rozhodnutí o stížnosti ve spisu dostatečný podklad. Soud má možnost napadenou stížnost také změnit. Tuto možnost věcný záměr preferuje před zrušením.

6.3.2 Mimořádné opravné prostředky

Vzhledem k tomu, že v teorii existuje několik názorů na právní povahu žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost, věcný záměr je odděluje od úpravy opravných prostředků a zařazuje je do části nazvané Obnovené řízení. Úprava žaloby na obnovu řízení se z větší části neliší

¹¹⁵ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky*. Civilní řád soudní. [online]. MSČR ©2017 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

¹¹⁶ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, 801-810 s.

¹¹⁷ Do této skupiny patří např. usnesení, jimiž se končí řízení.

¹¹⁸ Věcný záměr uvádí např., že samostatně nelze napadnout usnesení, kterým byla prohlášena vedlejší intervence.

¹¹⁹ Věcný záměr uvádí např. usnesení povolující navrácení v předešlý stav.

¹²⁰ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky*. *Justice.cz. Civilní řád soudní*. [online]. MSČR ©2017 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

¹²¹ Stížnostním soudem je soud, jehož usnesení bylo napadeno (věcný záměr obsahuje výčet usnesení) nebo soud druhoinstanční. Ve výjimečných případech rozhoduje o stížnosti proti druhoinstančnímu usnesení vrchní soud či Nejvyšší soud.

od dnešní. Změna se týká pouze přípustnosti, lze ji podat pouze proti pravomocnému rozhodnutí, ale i před jeho právní mocí. Zákonodárce vede k této úpravě skutečnost, že žaloba pro obnovu řízení je přezkumný opravný prostředek a nedovoluje žádné novoty, takže důvod obnovy se může objevit již před právní mocí rozhodnutí, aniž by bylo možné jej uplatnit v probíhajícím opravném řízení.¹²² U žaloby pro zmatečnost dochází oproti dnešní úpravě k omezení důvodů jejího podání. Věcný záměr je omezuje jen na ty nejdůležitější:

- rozhodoval vyloučený soudce
- strana neměla procesní subjektivitu nebo procesní způsobilost a nebyla řádně zastoupena
- rozhodnutí bránila překážka *rei iudicatae*.

V současné době pokračují práce na úpravě věcného záměru. A. Winterová uvedla na konferenci v roce 2019, že proběhly nejméně tři oficiální diskuse a projednávání na diskusních fórech. Dále uvedla, že k němu bylo mnoho připomínek, které jsou brány v úvahu.¹²³ Mimo to proběhlo od roku 2016 již 17 jednání, která se konají skoro každý měsíc střídavě v Praze (na Ministerstvu spravedlnosti ČR) a v Brně.¹²⁴

Sama za sebe mohu říct, že myšlenka nové rekonstrukce civilního procesu je velice přínosná. I přestože existují názory, které tuto rekonstrukci odmítají, autoři se nenechali odradit a již vytvořili věcný záměr civilního řádu soudního. Nepovažuji však za šťastné řešení sloučení řízení sporného, nesporného, exekučního a insolvenčního řízení do jednoho kodexu. Domnívám se, že by tak vznikl velice rozsáhlý předpis, který by se stal nepřehledným. Ztotožňuji se proto s návrhem nové rekonstrukční komise diferenciovat jednotlivá řízení do několika právních předpisů. Stálo by ovšem za zvážení, zda neponechat soudcům větší prostor pro jejich uvážení. Tím mám na mysli více se zaměřit na úpravu základních principů, institutů a zásad v každém řízení a podrobnější úpravu nechat na judikatuře, uvážení soudců nebo na prováděcích předpisech.

¹²² WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, 801-810 s.

¹²³ KEJHOVÁ, Hana. Konference Budoucnost civilního procesu obohatila odbornou debatu. In: *ADVOKÁTNÍ DENÍK*. [online]. Praha: Česká advokátní komora, 16. 10. 2019. [cit. 9.3. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/10/16/konference-budoucnost-civilniho-procesu-prispela-vymenou-zkusenosti-do-odborne-debaty/>

¹²⁴ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Justice.cz. Civilní řád soudní*. [online]. MŠČR ©2017 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

7. Právní úprava opravných prostředků na Slovensku

Poslední kapitolu své práce jsem se rozhodla věnovat úpravě opravných prostředků u našich sousedů na Slovensku. Když pomínu přestávku během Druhé světové války, existovali jsme jako jeden stát od roku 1918 až do roku 1992. Během té doby jsme sdíleli veškeré zákony v té době vydané. Společný nám byl z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. U nás platí dosud. Slovensko po dlouhou dobu, stejně jako my, novelizovalo OSŘ, a to až do doby, než došlo k přijetí rekodifikovaného zákona o civilním řízení – Civilný sporový poriadok, z. č. 160/2015 Z.z. Spolu s Civilným sporovým poriadkom vstoupily v účinnost dne 1. července 2016 Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok.¹²⁵ Řízení o opravném prostředku je dvojinstanční.

7.1 Civilný sporový poriadok – zákon č. 160/2015 Z.z

Opravné prostředky jsou zařazeny do čtvrté části v Civilnom sporovom poriadku. Mezi řádné opravné prostředky řadí pouze odvolání, které je postaveno na systému neúplné apelace. Podat odvolání je možné pouze proti rozsudku soudu první instance a proti usnesení za podmínky, že to zákon nevyklučuje. Výjimky tvoří pouze kontumační rozsudky a rozsudky na základě uznání a vzdání se nároku. Odvolání se podává proti části výroku, nikoliv proti odůvodnění. Samotné odvolání musí být odůvodněno odvolacími důvody uvedenými v § 365 CSP.¹²⁶ Podání odvolání vyvolává suspenzivní účinek. Dochází k odkladu právní moci napadnutého rozhodnutí, a pokud je vykonatelnost vázána na právní moc, pak dochází k odkladu vykonatelnosti. Během řízení není možné uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, které mohly být uplatněny již v řízení u prvního stupně. Odvolání se podává na soud první instance a po zjištění, zda odvolání splňuje všechny náležitosti, a odstranění případných vad je odvolání doručeno odvolacímu soudu. Tím okamžikem dochází k projevu devolutivního účinku. Soud většinou nenařizuje jednání. Pouze v případě, že je uplatněna výjimka v podobě dokazování při uplatnění důkazů, které nebyly uplatněné v řízení první instance týkající se např. procesních podmínek nebo vyloučeného soudce či obsazení soudu.¹²⁷ Odvolacími důvody je soud vázáný. Těž je vázán skutkovým stavem zjištěným soudem první instance kromě případů, kdy je potřeba dokazování zopakovat nebo doplnit. Při rozhodování může soud odvolání odmítnout, pokud nejsou splněny podmínky přípustnosti. Další možností je

¹²⁵ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, ve znění nejskorších predpisov (dále jen "CSP")
Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok, ve znění nejskorších predpisov
Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok, ve znění nejsporších predpisov

¹²⁶ Taxativní vymezení.

¹²⁷ § 366 CSP uvádí další možné výjimky, kdy je možné uplatnit nové důkazy a skutečnosti.

potvrzení napadeného rozhodnutí, pokud je věcně správné. Soud může napadené rozhodnutí také zrušit a věc vrátit soudu nižší instance k dalšímu projednání. Podmínky, za kterých může dojít ke zrušení jsou upraveny v § 389 CSP. Je to např. tehdy, když nebyly splněny procesní podmínky nebo soud první instance v důsledku nesprávného právního posouzení věci neprovedl navrhované důkazy, pokud není účelné, aby dokazování doplnil odvolací soud. Pouze v případech uvedených v § 389 CSP může soud zrušit rozhodnutí první instance. Odvolací soud může sám změnit napadené rozhodnutí, pokud nejsou splněné podmínky pro jeho potvrzení, ani pro jeho zrušení.

Proti usnesení soudu prvního stupně vydaného soudním úředníkem je možné podat stížnost. Stížnost je nově zavedeným institutem sporného řízení, který má za cíl odbřemenit odvolací soudy. Stížnost není opravným prostředkem. Jde o prostředek procesní obrany svého druhu. Civilný sporový poriadok výslovně uvádí, že podat odvolání může pouze účastník (strana sporu), která nebyla ve sporu úspěšná. Vzhledem k tomu, že je její funkcí zrychlení sporného řízení, nedochází k devolutivnímu účinku, ale jen k účinku suspenzivnímu. O stížnosti rozhoduje soud první instance usnesením a většinou bez nařízení jednání. Nedůvodná stížnost je zamítnuta. Naopak o důvodné stížnosti rozhodne tak, že napadené usnesení zruší nebo změní. Pokud dojde ke zrušení usnesení, soudní úředník je vázán právním názorem soudu.

Civilný sporový poriadok obsahuje také úpravu mimořádných opravných prostředků – dovolání, žaloby na obnovu řízení a zvláštního druhu dovolání, kterým je dovolání generálního prokurátora. Přípustnost těchto prostředků je vázána na splnění přísných procesních podmínek vzhledem k tomu, že jejich uplatněním dochází k zásahu do principu právní jistoty.

Koncepce dovolání je postavena na revizním opravném systému. Dovolání lze podat proti každému rozhodnutí odvolacího soudu mimo výjimky vypočtené zákonem. V zásadě jde proti rozhodnutím v meritu věci odvolacím soudem a z nemeritorních věcí pouze proti rozhodnutím, kterými se končí řízení. V době podání dovolání nemusí být napadnuté rozhodnutí v právní moci. Aby bylo dovolání přípustné, je důležité správně vymezit dovolací důvod. Oproti české právní úpravě mohou být dovolacím důvodem podle § 431 CSP vady zmatečnostní, které jsou konkrétně vymezeny v § 420 CSP. Jde např. o případy, kdy bylo rozhodnuto ve věci, která nepatří do pravomoci soudů, strana vystupující v řízení neměla procesní subjektivitu, nebo rozhodoval vyloučený soudce či nesprávně obsazený soud. Podle § 432 CSP s odkazem na § 421 CSP je také možné dovolání odůvodnit nesprávným právním posouzením věci odvolacím soudem. Dovolatel však musí uvést, jaké právní posouzení věci pokládá za nesprávné a v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení. Dovolací soud je dovolacími důvody vázán. Kumulovat dovolací důvody ve smyslu § 420 a § 421 CSP je nepřípustné. Dovolací soud je vázán dovolacími důvody a rovněž skutkovým stavem tak, jak ho zjistil odvolací soud. V rámci dovolacího řízení není možné

uplatňovat nové důkazy a skutečnosti, výjimkou jsou pouze důkazy a skutečnosti k prokázání přípustnosti a včasnosti podaného dovolání. Dovolací soud rozhoduje bez nařízení jednání. Má několik možností, jak o podaném dovolání rozhodnout. Může dovolání odmítnout, pokud je napadené rozhodnutí nemeritorní, nebo je podané po uplynutí lhůty k podání. Zamítnout ho může, pokud je nedůvodné. V případě důvodného dovolání může soud buď napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu nebo soudu první instance k novému projednání, nebo napadené rozhodnutí zrušit a zastavit řízení. Změnit napadené rozhodnutí může soud i za předpokladu, že je dovolání důvodné a soud má za to, že může ve věci sám rozhodnout.

Dalším mimořádným opravným prostředkem je žaloba na obnovu řízení. Ohledně zařazení tohoto prostředku mezi mimořádné opravné prostředky jsou vedeny diskuse, zda by neměl být opravným prostředkem svého druhu. Žalobou lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve formě rozsudku nebo usnesení o schválení smíru nebo platební rozkaz. Výjimku tvoří rozsudky o rozvodu manželství, neplatnosti nebo že manželství není a rozsudky, kde lze změny nebo zrušení dosáhnout jinak. Aby byla žaloba přípustná, je důležité správně vymezit důvod obnovy řízení. Důvody obnovy řízení jsou taxativně vymezeny v § 397 CSP. Řízení se koná u soudu první instance, a jakmile je žaloba shledána přípustnou, následují dvě fáze řízení podobně jako v naší právní úpravě. V první fázi soud rozsudkem rozhodne, zda povoluje nebo nepovoluje obnovu řízení. Po nabytí právní moci rozhodnutí dochází k odložení právní moci nebo vykonatelnosti. Poté začíná druhá fáze – obnovené řízení. Soud během řízení hodnotí původní řízení společně s přihlédnutím k novým důkazům a skutečnostem uplatněným během obnoveného řízení. Na konci obnoveného řízení soud rozhodne a toto rozhodnutí pouze nahrazuje původní rozhodnutí. Nedochozí ke zrušení původního rozhodnutí, stejně jako v naší právní úpravě.

Posledním mimořádným opravným prostředkem je dovolání generálního prokurátora. Tento opravný prostředek je pro českou právní úpravu zatím neznámý. Je postaven na systému revizním. Podat dovolání může pouze generální prokurátor na základě podnětu strany původního sporu. Přípustné je jen proti pravomocnému rozhodnutí soudu, pokud je potřeba dosáhnout ochrany práv a není možné tyto ochrany dosáhnout jinými prostředky. Předpokladem přípustnosti je, že rozhodnutí porušuje právo na spravedlivý proces, nebo rozhodnutí trpí vadami, které mají za následek závažné porušení práva spočívající v právních závěrech, které jsou svévolné nebo neudržitelné. Na řízení o dovolání se subsidiárně použije ustanovení o dovolacím řízení. Nejvyšší soud Slovenské republiky má k dispozici několik způsobů, jak může rozhodnout. Řízení může zastavit z důvodu zpětvzetí dovolání generálním prokurátorem (případně zpětvzetí podnětu stranou původního sporu), podání odmítnout z důvodů podle § 477 CSP nebo zamítnout, pokud je důvodné podle § 448 CSP. Pokud je dovolání generálního prokurátora důvodné, dovolací soud

napadnuté rozhodnutí zruší (je možné též zrušit prvoinstanční rozhodnutí) a věc vrátí soudu nižší instance, řízení zastaví nebo věc postoupí orgánu, do jehož pravomoci patří. Soud má také možnost napadené rozhodnutí změnit, pokud je dovolání důvodné a soud má za to, že sám může ve věci rozhodnout. Pokud rozhodnutí zruší, dochází k tomu tehdy, když potřeba zrušit dané rozhodnutí převyšuje nad zájmem spočívající v zachování jeho nezaměnitelnosti a nad principem právní jistoty.

Snahu o rekonstrukci civilního procesu a v něm obsažené úpravy opravných prostředků vnímám jako správné rozhodnutí. Občianský súdny poriadok byl mnohokrát novelizován, a stal se tak obsahově nepřehledným a složitým. Nyní byl tento zákon nahrazen třemi kodexy¹²⁸. Úprava opravných prostředků představuje důležitou součást civilního procesu. Jde o významný právní institut pro zabezpečení spravedlivosti rozhodování.¹²⁹ K nejdůležitějším změnám oproti minulé úpravě došlo v dovolacím řízení. Byl přepracován institut mimořádného dovolání a nově zaveden institut stížnosti. Dovolací řízení je nově založeno na kombinaci revizního a kasačního opravného systému.

Z výše uvedeného přehledu systému opravných prostředků ve slovenském civilním procesu můžeme vidět, že slovenská rekonstruovaná úprava opravných prostředků si ponechává značnou část úpravy z Občianského súdného poriadku. To platí i o české právní úpravě, která je v současné době ve fázi věcného záměru.

¹²⁸ Již výše zmíněné: Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok.

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z.z., kterým se mění zákon č. 99/1963 Z. z., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Závěr

Opravné prostředky jsou procesní úkony, které představují jedinou možnost, jak se bránit proti vydanému soudnímu rozhodnutí. Účastník řízení těchto prostředků využívá ve chvíli, kdy pro něj soudní rozhodnutí nedopadlo příznivě, nebo pokud mohlo dojít k pochybení ze strany soudu. Úprava opravných prostředků je soubor určitých pravidel a principů, který je postaven na opravných systémech.

Vzhledem k tomu že charakteristice jednotlivých opravných systémů bylo věnováno mnoho publikací, snažila jsem se o teoretické představení jednotlivých systémů s využitím publikovaných prací z oblasti civilního procesu. Jednalo se tedy o vymezení podstaty a znaků jednotlivých opravných systémů.

Civilní proces prošel dlouhým vývojem, proto jsem stručně nastínila jeho vývojové etapy, které vedly k podobě, jakou máme dnes. Svou pozornost jsem však zaměřila na aktuální právní úpravu opravných prostředků. Občanský soudní řád byl mnohokrát novelizován, a tak jsem mohla na důležitých novelách poukázat na změny v právní úpravě opravných prostředků, které tyto novely přinesly. Snažila jsem také vymežit důvody, které zákonodárce přiměly k přijetí těchto novel. Jedním z významných důvodů přijetí novel, kterými se zabývám v této práci, bylo zrychlení soudního řízení. Kýženého výsledku však ne vždy bylo dosaženo. Důležitou změnou v úpravě opravných prostředků byl přechod dovolacího řízení z kasačního opravného systému na systém revizní, podle kterého je rozhodováno od 1. 1. 2013. Ohledně této změny však nepanuje jednotný názor, proto jsem se snažila v práci poukázat na tyto odlišné názory několika odborníků. Dovolací soud nově mohl napadené rozhodnutí sám také změnit za podmínek, že dovolání neodmítl, odvolací soud rozhodl nesprávně a výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Zákonodárce se tímto krokem snažil o vyřešení neúnosného zatížení Nejvyššího soudu. Odbřemenit soud se však nakonec nepovedlo. Až díky novele z roku 2017 došlo k určitému odbřemenění, nicméně předpokládaný záměr zákonodárců to opět nesplnilo.

Vzhledem k tomu, že častá novelizace občanského soudního řádu byla pouze dočasným řešením před přijetím rekodifikovaného občanského soudního řádu, zařadila jsem do své práce část věnující se této rekodifikaci, která je nyní ve fázi věcného záměru. Konkrétněji se však zabývám úpravou opravných prostředků. Nová úprava opravných prostředků by tak mohla přispět ke zrychlení soudního řízení. K tomu by měla sloužit např. změna koncepce dovolání, rozlišení odvolání a stížnosti nebo přísný zákaz novot v odvolacím a stížnostním řízení. Velkou změnou je již zmiňovaná změna koncepce dovolání, které je ve věcném záměru řazeno mezi řádné opravné prostředky. Nově se zavádí institut stížnosti, kterou je možné podat proti usnesení soudu prvního

stupně a některým usnesením soudu druhého stupně. Vzhledem k názorové nerovnosti ohledně povahy žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost je věcný záměr odděluje od úpravy opravných prostředků, a zařazuje je do části nazvané Obnovené řízení.

Jako příklad úspěšné rekonstrukce civilního procesu sporného jsem poslední kapitulu své práce věnovala úpravě opravných prostředků na Slovensku, kde je místo Občianského súdného poriadku účinný Civilný sporový poriadok. Stejně jako u nás zde docházelo k časté novelizaci, a zákon se tak stal rozsáhlým a nepřehledným, proto bylo potřeba přikročit k rekonstrukci. Nyní je možné sledovat v úpravě Civilného sporového poriadku určitou podobnost s tou naší ve věcném záměru. Myslím si, že by bylo vhodné, kdyby se naše úprava vydala touto cestou

Seznam použitých zkratek

CSP - zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, ve znění nejskorších predpisov

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ř. z. – Říšský zákoník

Sb. – Sběrka zákonů

Sb. z. a n. – Sběrka zákonů a nařízení státu československého

ÚS – Ústavní soud

ZŘS – zákon č. 292/2014 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Pozn.: Tam, kde je v textu uvedeno číslo paragrafu bez dalšího údaje, jde o citaci občanského soudního řádu, pokud ze souvislosti nevyplývá něco jiného.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

FASCHING, Hans. *Lehrbuch des des österreichischen Zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. 2. Auflage. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990. s. 873

FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia.

FICOVÁ, Svetlana a ŠTEVČEK, Marek. *Občianske súdne konanie*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edícia právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-509-1.

GERLOCH, Aleš a ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna. *Právo v měnícím se světě*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-828-0.

HAMUĚÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana a ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2019. ISBN 978-80-7598-248-3.

HORVÁTH, Edmund, ANDRÁŠIOVÁ, Andrea a HENČEKOVÁ, Slavomíra. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2018. Komentáre Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-945-1.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3. 2019*. Kniha IV, § 201-250 občanského soudního řádu : podle stavu k 1.3. 2019. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7598-366-4.

LAVICKÝ, Petr, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, HRDLIČKA, Miloslav, CHALUPA, Radim a PONDIKASOVÁ, Tereza. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická. Edice Scientia. ISBN 978-80-210-7601-3.

MACKOVÁ, Alena, JELÍNEK, Jiří, BOHUSLAV, Lukáš a TRYZNA, Jan. *Aktuální otázky civilního a trestního řízení: se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. 1. vydání. Praha: Všehrd, spolek českých právníků, 2016. ISBN 978-80-85305-51-7.

- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání, (v nakladatelství Leges 1. vydání). Praha: Leges, 2010. Student. ISBN 978-80-87212-39-4.
- PAUKNEROVÁ, Monika, BRODEC, Jan a BĚLINA, Miroslav et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV, Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1687-2.
- RIEGROVÁ, Běla, SKŘEJPKOVÁ, Petr, ADAMOVIČ, Karolina a ŠOUŠA, Jiří. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha: LexisNexis, 2005. ISBN 80-86920-07-0.
- SCHELLE, Karel a BÍLÝ, Jiří. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6.
- SVOBODA, Karel. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3.
- SVOBODA, Karel a TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. Praha: C.H. Beck, 2018. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-685-2.
- SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-787-3.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, ed. *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-81-4.
- ŠTEVČEK, Marek a STRAKA, Richard. *Přednášky a texty z civilního procesu*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018. Beckove skriptá. ISBN 978-80-89603-65-7.
- WALTR, Robert. *Přehled judikatury ve věcech mimořádných opravných prostředků v občanskoprávním řízení*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Judikatura. ISBN 978-80-7598-041-0.
- WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, Student. ISBN 978-80-7502-298-1.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-714-6.

Seznam odborných článků

FRINTOVÁ, Dita. Stížnost ve věcném záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2018, č. 18, s. 611-620. ISSN 1210-6410.

JANUŠ, Jan. Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let. *Právní rádce*. 2013. č. 7(12) s. 68. ISSN 1210-4817.

LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Současnost a perspektivy českého civilního řádu. *Právní rozhledy*. 2014, č. 12, s. 455-458. ISSN 1210-6410.

LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Pro futuro. *Právní rozhledy*. 2015, č. 5, s. 153-158. ISSN 1210-6410.

LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil a PULKRÁBEK, Zdeněk. Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, č. 5, s. 153-159. ISSN 1210-6410.

MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8 (10), s. 24-38. ISSN 1210-6348.

MAŘÁDEK, David. Glosa k novým skutečnostem a důkazům v režimu neúplné apelace. *Právní rozhledy*. 2017, č. 6, s. 218-220. ISSN 1210-6410.

WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 11-21. ISSN 1210-6348.

WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, LAVICKÝ, Petr a PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810. ISSN 1210-6410.

ZUKAL, Marek. Dovolací řízení: kasace, nebo revize? *Právní rozhledy*. 2018, č. 3, s. 103-106. ISSN 1210-6410.

ZUKAL, Marek. Opravné prostředky v novém civilním procesu de lege ferenda. *Právník*. 2018, č. 3, s. 251-260. ISSN 0231-6625.

Seznam použitých internetových zdrojů

HODAČOVÁ, Helena a ŠVÉDA, Martin. Revoluční změna institutu dovolání v duchu chystané novely občanského soudního řádu. In: *epravo.cz*. [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 15.

6. 2012 [cit. 10. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/revolucni-zmena-institutu-dovolani-v-uchu-chystane-novely-obcanskeho-soudniho-radu-83682.html>

JIRSA, Jaromír. K souhrnné novele občanského soudního řádu - glosa. In: *iPrávník*. [online]. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, s.r.o., 25. 5. 2009 [cit. 11. 11. 2020]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20120510090304/http://www.ipravnik.cz/cz/knihy-pod-lupou/art_5932/k-souhrnne-novely-obcanskeho-soudniho-radu-glosa.aspx

KAVKOVÁ, Kateřina. Změny institutu dovolání v civilním řízení. In: *epravo.cz*. [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 20. 12. 2012 [cit. 10. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>

KEJHOVÁ, Hana. Konference Budoucnost civilního procesu obohatila odbornou debatu. In: *ADVOKÁTNÍ DENÍK*. [online]. Praha: Česká advokátní komora, 16. 10. 2019. [cit. 9.3. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/10/16/konference-budoucnost-civilniho-procesu-prispela-vymenou-zkusenosti-do-odborne-debaty/>

KRAMER, J., LÉKO, K. Pokus o právní revoluci začíná. In: *Česká advokátní komora* [online]. Lidové noviny, 22. 9. 2014. s. 15. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13430>

MATZNER, Jiří. Co přinesla novela občanského soudního řádu a zákona ozvláštních řízeních soudních? In: *PRÁVNÍ PROSTOR*. [online]. Praha: Atlas consulting spol. s.r.o., 7. 11. 2017 [cit. 9. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/h-co-prinese-novela-obcanskeho-soudniho-radu-a-zakona-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Justice.cz*. *Civilní řád soudní*. [online]. MŠČR ©2017 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Justice.cz*. [online]. MŠČR ©2017 [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: <https://crs.justice.cz>

SUM, Tomáš. K novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *epravo.cz*. [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 1. 4. 2005 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/novela-obcanskeho-soudniho-radu-provedene-zakonom-c-592005-sb-kterym-se-meni-zakon-c-991963-sb-obcansky-soudni-rad-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-32056.html>

VLASTNÍK, Jiří. K (ne)přípustnosti dovolání z důvodu procesních vad. In: *epravo.cz*. [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 28. 8. 2019 [cit. 9. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nepripustnosti-dovolani-z-duvodu-procesnich-vad-soudu-109842.html?mail>

Seznam použitých právních předpisů

- sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky
- zákon č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcechprávních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších zákonů
- zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (Civilní soudní řád) ve znění předpisů jej měnících a doplňujících do dne 31. 12. 1947
- zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 5/1918 Sb., jímž se zřizuje nejvyšší soud, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních řízení nesporného, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 142/1950 Sb., o konání v občianských súdnych veciach (občanský súdny poriadok), ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 17/1993, kterým se mění a doplňuje zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění zákona č. 264/1992 Sb.
- zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok, ve znení nejskorších predpisov
- zákon č. 161/2015 Z.z., Civilný mimosporový poriadok, ve znení nejskorších predpisov
- zákon č. 162/2015 Z. z., Správny súdny poriadok, ve znení nejsporších predpisov

Seznam judikatury

- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2763/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 57/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. 28Cdo 321/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2400/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2000, sp. zn. 2 Cdon 1648/97

Seznam ostatních zdrojů

Důvodové zprávy:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
- Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2015 Z.z., kterým se mění zákon č. 99/1963 Z. z., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Diplomové práce:

FIŠER, Jan. *Systémy opravných prostředků*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta právnická.

REJL, Jiří. *Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ*. Dvůr Králové nad Labem, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta právnická.

ŠLÉDROVÁ, Kristýna. *Apelace a kasace v civilním procesu*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta právnická.

Disertační práce:

STANISLAV, Antonín. *Dovolání s akcentem na ústavněprávní konformitu*. Olomouc, 2017. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta právnická.

Téma diplomové práce

Systémy opravných prostředků

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o problematice opravných systémů a na nich postavených opravných prostředků v české právní řádě. Cílem této práce bylo popsat jednotlivé aspekty apelačního, kasačního a revizního opravného systému na současné úpravě. Práce také obsahuje charakteristiku jednotlivých systémů z teoretického hlediska a uplatnění zásad těchto systémů na úpravě opravných prostředků.

Diplomová práce se skládá kromě úvodu a závěru ze sedmi kapitol. První kapitola je obecným úvodem do opravného řízení. Vysvětluje pojem opravného systému a popisuje obecné znaky, podle nichž jsou jednotlivé systémy rozděleny.

Druhá kapitola charakterizuje jednotlivé opravné systémy. Kapitola se dále dělí do tří částí. Nejprve je charakterizován apelační systém, který je dělen na apelační systém úplný a neúplný, poté kasační systém, a nakonec revizní systém.

Třetí kapitola je věnována opravným prostředkům v naší právní úpravě. Opravné prostředky jsou charakterizovány a dále je pojednáno o jednotlivých řízeních v rámci aktuální právní úpravy. Tato kapitola má dvě části. První je o řádném opravném prostředku – odvolání. Druhá je o mimořádných opravných prostředcích - dovolání, žalobě pro zmatečnost a žalobě na obnovu řízení.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na historický vývoj opravných řízení a opravných prostředků na našem území.

V páté kapitole je popisován znak odlišující jednotlivé opravné prostředky – suspenzivní a devolutivní účinek.

Šestá kapitola je věnována současné právní úpravě opravných prostředků v českém právním řádu. Je členěna do tří částí. Jsou zde rozebrány dvě důležité novely přijaté v posledních deseti letech, které ovlivnily úpravu opravných prostředků. Každá část popisuje změny v právní úpravě, které přinesly jednotlivé novely. Pozornost je také zaměřena na cíle, které si novely vytyčily. Poslední část pojednává o návrhu nové úpravy občanského soudního řádu a změnách v úpravě opravných prostředků.

Konec práce pak stručně pojednává o úpravě opravných prostředků na Slovensku po přijetí rekodifikovaného občanského soudního řádu.

Klíčová slova

opravný systém, apelace, kasace, revize, opravný prostředek, odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost, žaloba na obnovu řízení

Theme of thesis

The system of remedial measures

Abstract

This master's thesis deals with the issue of correction systems and remedial measures based on them in the Czech legislation. The aim of this work was to describe individual aspects of the appeal, cassation and revision correction system on the current regulation. This thesis includes the characteristics of correction systems from a theoretical point of view and the application of the principles of correction systems in the Czech legal regulation of remedial measures.

The master's thesis consists of seven chapters. The first chapter is a general introduction to the correction procedure. It explains the concept of a correction system and describes the general features according to which the individual systems are divided.

The second chapter characterizes the individual correction systems. The chapter is divided into three parts. First, the appeal system is characterized, which is divided into the complete and incomplete appeal system, then the cassation system and finally the revision system.

The third chapter is devoted to remedial measures in our legislation. Remedial measures are characterized and proceedings of individual remedial measures within the current legislation are further discussed. This chapter has two parts. The first one is about a proper remedy - an appeal. The second one is on extraordinary remedial measures - appeal review, actions for nullity and actions for retrial.

The fourth chapter focuses on the historical development of appellate proceedings and remedial measures in our territory.

The fifth chapter describes the feature distinguishing individual remedial measures - suspensory and devolutive effect.

The sixth chapter is focused to the current legal regulation of remedial measures in the Czech legal system. The chapter is divided into three parts. There are characterized two important amendments adopted in the last ten years that have affected the adjustment of remedial measures. Every part describes the changes in the legislation that the individual amendments have brought about. Attention is also focused to the goals set by the amendments. The last part deals with the proposal for a new regulation of the Code of Civil Procedure and changes in the regulation of remedial measures.

The end of this work then briefly characterises the legal regulation of remedial measures in the Slovak Republic after the adoption of the recodified civil procedure code.

Key words

appellation, cassation, revision, remedial measures, appeal, appeal review, actions for nullity, actions for retrial